

ספר

שולחן שמואל

שורשי הלכה וענפיה

אחרונים עד
אחרוני דורנומין השלחן ערוך
והרמ"אמקרא, משנה, גמרא
ראשונים

על סדר השלחן ערוך

הלכות עירובין

או"ח: שמ"ה – שמ"ט, שנ"ח, שס"ב, שס"ו, שפ"ב, ת"ח

הספר מביא בשורשי הלכה את מקורות הדינים: מקרא, משנה, גמרא וראשונים (מהבית יוסף) ומראה את השתלשלות ההלכה (שו"ע והרמ"א) מתוך המקורות. משם בענפי ההלכה מובאים האחרונים ואחרוני האחרונים (המפרשים על הדף, כולל פתחי תשובה) עד תשובות אחרוני דורנו, והכל בצורה בהירה וקלה להבנה.

נערך בס"ד על ידי:

שמואל בן ר' שלום אהרן חיים ירושלמי

שנת ה'תש"פ ירושלים.

ניתן לראות דוגמיות הספרים:

באתר ודיברת: <https://vedibarta.org/yerushalmi.html> בצורה מרוכזתאו באתר סמיכה לרבנות <http://www.smicha.co.il>

או ב google שולחן שמואל vedibarta

וכן ניתן להוריד מהאתר סיכומי אבן עזר וחושן משפט

S2079395@GMAIL.COM

אפשר לקבל ב EMAIL - דוגמיות הספרים שיצאו לאור

חשוב מאוד !!

הסבר על אופן כתיבת הספר

- שו"ע והרמ"א: "מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם". "עד שיפרעו לו" (יורשי ראובן): *לשון מדויקת של השו"ע והרמ"א. עם דברי הסבר קצרים* (יורשי ראובן).
- הפניות א.ב.: *בסוף שו"ע תמצא נקודות הפניה (א) א"ל: שרשי הלכה וצנפי הלכה.*
- מקורות: [בעל התרומה והרא"ש]: *בסוף כל הלכה יופיע מקור ההלכה.*
- ❖ **שורשי הלכה** (המקורות) כאן תמצא את מקורות השו"ע והרמ"א, מהמכא והראשונים כפי שכתבו בבית יוסף
- ❖ **ענפי הלכה** (האחרונים) כאן תמצא את דעות האחרונים ואחרוני האחרונים של השו"ע והרמ"א.
- הערה: ¹: *הרחבת הנושא בהצרה* ¹ *מטה בסוף הדף.*
- **הסימונים:** ✓ (מודגש) - *כן פסק שו"ע.* ✓ (לא מודגש) - *כ"פ הרמ"א*
- ר"ת שכיחים:** ר"ה - רשות הרבים, רה"י - רשות היחיד. פת"ש - פתחי היישוב ה' רה"י

כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספרי "שולחן שמואל" וספרי "מעגלי החיים"

במחיר מוזל, ליחידים ולקבוצות

אצל המחבר בטלפון: 02-5811133 בפלאפון: 054-8456-923

הערות והארות יתקבלו בשמחה לכתובת מעלות דפנה 133/3 ירושלים

S2079395@GMAIL.COM

תוכן עניינים – הלכות עירובין

שמ"ה: דין ארבע רשויות בשבת, ובו י"ט סעיפים.....	15
שמ"ו: דיני עירובין מן התורה, ובו ג' סעיפים.....	30
שמ"ז: על איזה הוצאות חייב מן התורה, ובו סעיף אחד	35
שמ"ח: דין המושיט מרשות לרשות, ובו סעיף אחד	37
שמ"ט: דין ארבע אמות ברשות הרבים, ובו ה' הסעיפים.....	39
שנ"ח: דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה, ובו י"ד סעיפים.....	43
שס"ב: איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל, ובו י"ב סעיפים.....	57
שס"ו: דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו, ובו ט"ו סעיפים.....	71
שפ"ב: אם דירת אינו יהודי מעכבת בעירובו, ובו כ' סעיפים.....	87
ת"ח: דין הנחת העירוב וקניית השביתה, ובו ד' סעיפים.....	103
עיונים.....	110

דברים אחרים

"אודה ה' בכל לבב" על שזיכני ושם חלקי מיושבי בית המדרש לעסוק בתורה הקדושה. וזיכני להוציא עוד ספר בסדרת שלחן שמואל, הספר "הלכות עירובין".

בעריכת הספר הושקעה מחשבה רבה כדי שיהיה קל להבנה, ולשינון מהיר של החומר. הסוגיות פורקו לנקודות ובכל נקודה הובאו המקורות ושיטות הפוסקים בצורה ברורה, עד לפסקי שו"ע והרמ"א על פי המקורות. משם הובאו לכל נקודה דיוני האחרונים. וזאת על ידי כמה כלים:

- א. חלוקת השו"ע והרמ"א לסעיפי משנה ותת סעיפים, דבר המקל לפרק את הנושאים לרכיבים פשוטים וקלים להבנה. תוך כדי הוספת ביאורים קצרים בגוף השו"ע.
 - ב. לכל סעיף וסעיף משנה ישנה הפניה למקור ממנו נפסקה ההלכה, ומשם הפניה לדיונים באחרונים על נושאים אלו.
 - ג. עריכת מחלוקות הראשונים/האחרונים בצורה של נקודות עם הטעמים, ופעמים רבות אף סיכום הדברים בטבלאות, כדי לזכור הדברים ביתר קלות.
 - ד. הדגשים המופיעים בספר נותנים **ראיית 'על'** עוד לפני הכניסה לפרטים.
- יש לציין** כי מומלץ ללמוד תחילה את הסוגיות במקורן (גמרא, ב"י ואחרונים), ואז הספר יעזור מאוד להשלים את התמונה, וכמו כן בשינון החומר.

יהי רצון מלפניך בורא העולם, שלא תצא תקלה מתחת ידי, ובמה ששגיתי העמידני על האמת, כי "שגיאות מי יבין". **אני קורא ומבקש מכל מי שימצא טעויות או שיש לו הערות והארות על הספר שיודיענו ואשמח לקבל את התיקונים**. הן בפקס 02-582-2581 או באימל: **S2079395@GMAIL.COM**

תחילה רצוני להודות לנוות ביתי, על כל העזרה והסיוע שלה כדי שאוכל להתפנות ללימוד, כמו כן ברצוני להודות לכל העוזרים והמסייעים להוצאת הספר. יהי רצון שהקב"ה ימלא כל משאלות לבם לטובה, ויפוצו מעינותיהם חוצה.

הקב"ה ישלם להם שכרם מושלם.
אני הקטן – שמואל ירושלמי

תפילה לפני הלימוד

יהי רצון מלפניך יי אלוקי ואלוקי אבותיי שלא יארע דבר תקלה על ידי, שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא ייכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ותאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות, הן בדיני איסור והתר, הן בדיני ממונות, הן בהוראה, הן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, ומה ששגיתי כבר, העמידני על האמת ואל תצל מפי דבר אמת עד מאוד, "כי יי ייתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

תפילות להצלחה

רבנו של עולם! אל תרפה את ידי לעת זקנתי מלעסוק בתורה ומלקיים מצוות. אל תשליכני לעת זקנה ככלות כוחי אל תעזבני. **ואל** תקהה את שיני, ואל ימות שום אחד מבני ביתי בחיי. ונהייה תמיד מיושבים בדעתנו ושכלנו לעובדך באמת. **ותן** בנו כוח ובריאות ואומץ וחוזק בכל אברינו וגידינו א כ י " ר . (ומצא חיים)

רבנו של עולם! עזור לי ולכל בריאי עמך ישראל, שלא נחלה ולא נחטא ולא ניפול למיטה חס ושלום. ולא נצטרך לרופאים ולא להתעסק ברפואות. **ולכל** חולי עמך בית ישראל שלח להם רפואה שלמה במהרה. והצילנו מכל צער וצרה דוחק ועוני ומכל דבר רע, כדי שנוכל לעבוד עבודתך וללמוד תורתך בלי שום מונע. (עבד המלך)

אזור לימודו יאמר

מודה אני לפניך יי אלוקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת, שנאמר: "וְאַתָּה אֱלֹקִים תּוֹרֶדֶם לְבָאֵר שַׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ".

לעילוי נשמת **מר אבי ר' אהרון שלום חיים ירושלמי בן מרים. ת.נ.צ.ב.ה.**

הסכמות

מהספר הוקדם

Rabbi CHAIM P. SCHEINBERG

Rosh Hayeshiva "TORAH ORE"

and Morah Hora'ah of Kiryat Mattersdorf

הרב חיים פינחס שיינברג

ראש ישיבת "תורה אור"

ומורה הוראה דקריית מטרסדורף

בס"ד, חודש שבט, תשס"ט

מכתב ברכה

הנה הביאו לפני קונטרס נוסף מלא ברכת ה' הנקרא בשם "שורשי ההלכה וענפיה", אשר חברו וליקטו הרה"ג רבי שמואל ירושלמי שליט"א, והוא סיכום הלכתי בהלכות חושן המשפט, מסודר בצורה ברורה משורש ההלכה בחומש ובתלמוד ועד ביאור דברי השלחן ערוך והפוסקים האחרונים, והכל עשה באופן נאות ויפה, דבר דבור על אופניו, וע"כ אברכהו שספרו זה יעלה לרצון לפני כל המעיינים בו, ויפיקו הנאה מהנכתב בו, ויזכה לשבת כל ימיו באהלה של תורה מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש.

חיים פינחס שיינברג

רחוב פנים מאירות 2, ירושלים, ת.ד. 6979, טל. 537-1513 (02), ישראל
2 Panim Meiro St., Jerusalem, P.O.B. 6979, Tel. (02) 537-1513, Israel

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ו שבט תשע"ד
4-571/ע"ד

דברי ברכה

הוכאז לפני גליונות הספר "שורשי הלכה וענפיה" בעיני אבן העזר חופה וקידושין, מעשה ידי היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה, יראתו קודמת לחכמתו, חריף ובקי, משנתו זך ונקי, הרה"ג ר' שמואל ירושלמי שליט"א, ראיתי שסיכם ההלכות בטוב טעם ודעת דברי השו"ע והרמ"א, מקורות ההלכה בשורשיה בגפ"ת והראשונים, והוסיף דברי האחרונים הדנים בנושאים שונים, בהלכות אקטואליות העולות על שלחן מלכים, המתחדשות בזמננו, והכל עשה בעטו עט סופר מהיר, וסידרם בסדר נכון, בשפה ברורה וקלה, למען ירוץ הקורא בו, דבר דבור על אופניו, תפוזי זהב במשכיות כסף, אישר חיליה לאורייתא.

וברכתי להמחבר שליט"א שיהי רצון שיוזכה לברך על המוגמר בקרב הימים, ויפוצו מעיינותיו חוצה, להגדיל תורה ולהאדירה, ירום ונישא וגבה מאד, להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

David LauChief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinate Council**דוד לאו**הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשיתבס"ד, ג' חשוון, תשע"ד
7 אוקטובר, 2013
הס' - 130.עד

לכבוד

הרב שמואל ירושלמי שליט"א

מכתב ברכה

ראיתי עלים מספרך "שורשי הלכה וענפיה" בספר זה הבאת את ההלכות כשולחן ערוך, באופן המיקל על הלומד בהבנת נושאי ההלכה ומסייע לזכור את הדברים.

הדברים בנויים באופן תמציתי, ממקור ההלכה בתלמוד הולך סובב דברי הפוסקים הראשונים והאחרונים.

בספר זה קבצת כאמיר גורנה, חידושי הלכות הנוגעים לחלק אה"ע הלכות חופה וקידושין. הכל מסודר באופן ראוי דבר דבור על אופניו. אין ספק שספרך יהיה לתועלת רבה עבור באי שערי בית המדרש, ובעיקר אלו שמאווים הוא להורות תורה בישראל, ורצונם לעבור את בחינות ההסמכה לכהן כרב בישראל, ספרך ישמש להם כאמצעי חזרה על מה שלמדו מתוך ספרי הטור, השו"ע ושאר הפוסקים.

אברךך שתזכה להוציא לאור עולם עוד ספרי עזר להוגים בתורת ה', להגדיל תורה ולתאדירה.

המברךך בכל לב,

דוד לאו
הרב הראשי לישראל

בית יהב ♦ ירמיהו 80, ירושלים ת.ד. 7525 ♦ מיקוד 91360 ♦ טל': 02-5313191 ♦ פקס: 02-5377872
Beit Yahav ♦ 80 Yirmiyahu St., Jerusalem ♦ P.O.B. 7525 ♦ Tel: 02-5313191 ♦ Fax: 02-5377872
דוא"ל: rabbia@rabbinate.gov.il

Shlomo Moshe Amar
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

שלמה משה עמאר
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, כ"ב תמוז, תשע"ג
1-18-532/ע"ג

דברי ברכה

היו למראה עיני גליונות ועלים מפירות עמלו של האברך היקר חובר חברים מחוכם, הרה"ג ר' **שמואל ירושלמי שליט"א**, אשר דרך לימודו בטור וב"י ושו"ע ונו"כ אסף כל השיטות אל פונדק אחד. והוסיף עליהם ציצים ופרחים מדברי גדולי הפוסקים בתשובותיהם. וכבר מילתי אמורה, כי יש לזהר שלא יהא עיקר הלימוד בספרי קיצורים היוצאים לאור בעת האחרונה, אלא על הלומדים הלכה להשקיע כל כחם ומרצם בשדה אשר ברכו ה', בסוגיות הש"ס, ובדברי מרן הקדוש זי"ע בבית יוסף, ובשו"ע ונושאי כליו, ורק אחר שהגיעו אל עומק הידיעה ותלמודם בידם. יחזרו בספרי הסיכומים מעת לעת לכל ישכחו את משנתם. ובוהו הדרך ישכון אור, ויתקיים תלמודם בידם.

וראיתי כי רבנים גדולים וחשובים הסכימו על ספרו, על כן מצטרפנא לברכה להרה"ג המחבר שליט"א שיזכה ויפוצו מעיינותיו חוצה לזכות את הרבים. ויזכה לישב באהלה של תורה ולהמשיך במלאכתו היקרה, מתוך שובע שמחות וברכה וחיים עד העולם.

בברכת התורה,

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

*Rabbi Baruch Shraga
Rav of Givat Shapira
Head of Rabbinical courts
of the Jerusalem Rabbinat*

ברוך שרגא
רב דגבעת שפירא
וראש אבות בתי הדין
רבנות ירושלים

בס"ד

יום: מ"ב למטמונים תשע"ג

הסכמה

היה למראה עיני גליונות הספר, שורשי הלכה וענפיה, בעיני אה"צ וחופה וקידושין, מעשה ידי אומן, נטע נאמן הרה"ג שמואל ירושלמי שליט"א.

עברתי על הספר וראיתי מלא וגדוש מראשונים ואחרונים עם מקורות ההלכה בש"ס ובפוסקים, וכבר אתמחי גברא בספריו הקודמים, מעגלי חיים שהוציא לאור עולם ורבים נהנים מאורו.

ולא נצרכה לברכה כי חפץ ה' בידו יצא לברך על המוגמר בקרב, וראוי לציין על גיל הנישואין, דבן י"ח לחופה מה שכתב במחזור ויטרי, ד"ח פעמים כתיב: אדם מבראשית עד כי מאיש לוקחה זאת, והרשב"ץ כתב דאסמכיה אקרא, והוא אשה בבתוליה יקח, והוא- גימטריא י"ח, וסמך לדבר, והוא כחתן יוצא מחופתו, ובשו"ת רשב"ן כתב דשיעורים אלו נאמרו למשה מסיני, וכתב החיד"א בספרו נחל קדומים, נגד אותם שאומרים דבזה"ל יכולים להמתין עוד, ורמז לדבר, אשה בבתוליה יקח- בסופי תיבות גימטריא י"ח, ובא הרמז בס"ת לרמז שגם באחרית הימים הדין לא ישתנה, וכ"כ החזון איש דכמו שלא נשתנה בן י"ג למצוות כך לא נשתנה בן י"ח לחופה, ובקובץ איגרות כתב, ויש מאחרין אבל אין דרך זה רק ליחידים, וכך כתב הגר"י קנייבסקי זיע"א- דיש להשיא את הבנים והבנות בצעירותם, בגיל שבע עשרה, שמונה עשרה, ובספר שערי הלכה ומנהג, שיבח בזה מנהג הספרדים שמנהגם טוב ונכון לישא סמוך לגיל שמונה עשרה, והלואי שגם האשכנזים היו מתרגלים בזה.

והריני מברך מקרב לב את המחבר שיזכה להוציא לאור עולם כהנה וכהנה, לזיכוי הרבים.

בברכת התורה
ברוך שרגא

RABBI Z. N. GOLDBERG

Abbad Badatz & Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"
Member Of Supreme Rabbinical Court

הרב זלמן נחמיה גולדברג

אב"ד בד"ץ ובית הוראה לדיני ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

ב"ה, יום ג' סיון תשצ"ה

קנני דעה לבקר בשכחו של תלמוד חכם
 מולת קמרה היה הרבה ר' שמואל ירושלמי שליטא
 ובטקס חידוש "שלישי האב" וצ"ב "יבוא" דאלי ודיוור
 כל בית חופה וקידושין כל דיור מבטם וכתובות
 ושו"א וברשות וכן מה שמעו אחרונים
 ודיואי נחיל להוציא לאור צולם בן תלמוד
 מספתי קידושין שיש איסור להתעסק בקידושין אם לא
 קיזים דמלכ וכן לתלמוד
 ולא נלמד אלא לרבה
 שיקלם יצאנו להוציא צולם וזו ספחים נחיל
 דבב"ב ה
 זלמן (חמ"ה) גו/ דק"ה

BENEI DAVID INSTITUTE
SPIRITUAL LEADERS TRAINING
IN ISRAEL AND IN DIASPORA
P.O.BOX 5786 JERUSALEM 91057
TEL/FAX 02-5822581
E-mail: beneidavid@neto.net.il

בס"ד
מכון "בני דוד" ירושלים
להכשרת מנהיגות-רוחנית
לארצנו ולתפוצות
ת.ד. 5786 ירושלים 91057
טל/פקס: 02-5822581
דוא"ל: beneidavid@neto.net.il

ע"ש: ר' יששכר ורעיתו מרת שפרה, ר' שלמה זבולון ור' רם זלה"ה בן – דוד

יום שנכפל בו כי טוב כי באיך ל"ה למיטמונים התשע"ג

דברי ברכה והערכה

לספרו: שורשי הלכה וענפיה -

בנושא: חופה וקידושין.

בס"ד, אבוא בזה להביע הוקרה רבה, לידידי וחביבי האי גברא יקרא, יראת ד' אוצרו
הרה"ג הרב שמואל ירושלמי, שליט"א, אשר חיבורו – קישורו לקוב"ה ותורה"ק כחפץ לבו
הזך, שרוי ומצוי במעלין בקודש, מתוך: "מה אהבתי תורתך..." (תהלים קי"ט, צ"ז).

כבר נודע בחיבוריו הקודמים שהוציא לאורה, ועוד עמו בכתובים, יזכהו ד' יתברך להוציא
יתר פרי עמלו לאורה במהרה.

בכל השנים – בעמל וביגיעה משלב ביומא ובליליא: כי בשמחה תצאו (ישעיה נ"ה, ו) =
ר"ת כתב = בך תורה – ע"י ההבעה והנביעה באמצעות הכתיבה, הכותב מברר את לקח
תורתו אשר עליה שקד והתאמץ להבינה לשננה לזוכרה ולסדרה דבר דבור על אופניו בכתב.

אין ספק, לכל לומד תורה"ק ממקורותיה ועד לפסיקתה – אחרי גיעתו, מגיע לפרטים
רבים בכל נושא וחלקים ממנו, על ידי רכזו הפרטים לכללים – מסייע הדבר בחזרתו על
הכללים – בנקודות אחיזה, יכול לפרטם לפרטים ולחזור על הראשונות. וכדברי ילקוט
שמעוני סימן תתקמ"ב, על הכתוב: יערוך כמטו לקח... היה רבי יהודה אומר, לעולם הוי
כונס דברי תורה כללים ומוציאן פרטים... כך הוי כונס דברי תורה כללים ופורט ומוציאן
כטיפין הללו של טל שהם קטנות.

ובזית רענן ס"ק ב', באר: כונס דברי תורה כללים, פירוש, שיתפוס בזכרוננו הכללים, שאם
יתפוס הפרט, לא יכול לזכרם... וכמו בבנין, ככל שהבנין נבנה ביסודות עמוקים חזקים
ואיתנים כנצרך, כך איכות וטיב הבנין. אם כך הוא בבנין הגשמי, על אחת כמה וכמה בבנין
הרוחני – ככל שאדם בונה תלמודו עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא – באופן יסודי: אם
מהמקרא, אם מהסוגיות בתלמודנו מקור חיינו, אם מרבותינו הראשונים הפוסקים ועד
לרבותינו האחרונים.

ללמוד וללמד לשמור ולעשות - אחרי הפעולות נמשכים הלבבות

עמותה מס' 0 - 252 - 005 - 58 חשבוננו בבנק דיסקונט: ירושלים סניף 64 חש' 753556

BENEI DAVID INSTITUTE
SPIRITUAL LEADERS TRAINING
IN ISRAEL AND IN DIASPORA
P.O.BOX 5786 JERUSALEM 91057
TEL/FAX 02-5822581
E-mail: beneidavid@neto.net.il

מכון "בני דוד" ירושלים
להכשרת מנהיגות-רוחנית
לארצנו ולתפוצות
ת.ד. 5786 ירושלים 91057
טל/פקס: 02-5822581
דוא"ל: beneidavid@neto.net.il

בס"ד

ע"ש: ר' יששכר ורעיתו מרת שפּרה, ר' שלמה זבולון ור' רם זלה"ה בן – דוד

וכשם שלגבי הבנין, המבין בבניה – בראותו התוכנית על שרטוטיה ופרטיה, יבין את כל הנעשה בבניה מראשיתה ועד לגמירתה. כן בתורתנו הקדושה – מי שיראה הכללות – כל מי שעמל והתייגע בלימוד יסודי, בראותו קיצורי הדברים בכל סימן סעיף ונקודה – יתעורר ויעלה פרי זכרונו – עמלו, כפי שלמדס במקורם בהרחבה.

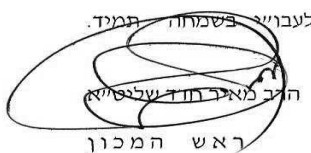
ובדרך הלימוד באמתיות – מהמקורות ועד לפסיקה – כנ"ל, ראה נא הקדמת **דברי חמודות ומעדני יו"ט**, הקדמת **הסמ"ע**, הקדמות ספר **טהרת ישראל** ועוד. וכדברי רבינו **החפץ חיים** בהקדמתו למושג ברורה, וז"ל: "... כי, הבית יוסף כשסדר השלחן ערוך, היה דעתו: שילמדו מתחלה אל עיקרי הדינים ומקוריהם בטור ובית יוסף, כדי, שיתישב הדין לכל אחד בדעתו טעמו ונימוקו...".

לאור הנ"ל, כן עשה הרה"ג המחבר, שליט"א, דבר בעתו – בעטו, אחרי ששם כל כוחותיו ומעייניו ולמד הסימנים ממקורם ושורשם, העלה על הכתב דבר דבור על אופניו – **שורשי ההלכה וענפיה**, עד להכרעת ההלכה לדורותיה ועד לדברי הכרעות רבותינו האחרונים, ובשלב: הצד ההלכתי – הרפואי, סכומים בסוף כל ענין – סימן, שאלות חזרה – וכל מגמתו לזכות את הרבים – לכל מי שלמד וקנה ביגיעה אמתית את הסימנים באבה"ע וחז"מ – הנוגעים לנושא: חופה וקדושין – לצורבא מרבנן אלה, כלל את הדברים כללים, על מנת, שמהם ירעננו ויגיעו לפרטים בכל כלל.

ברכותינו מעמקא דליבא, יעזרהו ד' יתברך על דבר כבוד שמו להמנות בין מעלין בקודש בגודש, מתוך נחת רווחה ובריאות איתנה – יזכהו לחבר עוד חיבורים לזכות אחב"י ויצלחהו אבהן קוב"ה להוציא לאורה את יתר חיבוריו אשר עמו בכתובים, בקרוב, אכ"ר.

אור וברכה – בכל מכל כל,

לעבו"י בשמחה, תמיד.

ראש המכון

מכון בני דוד

ת.ד. 5786

ירושלים 91057

ללמוד וללמד לשמור ולעשות - אחרי הפעולות נמשכים הלבבות
עמותה מס' 0 - 252 - 005 - 58 חשבונו בבנק דיסקונט: ירושלים סניף 64 חש' 753556

2008 11 15

[illegible]

ראל ליום בוליום בקל חמיון
בנס יליון דעיקר ירושלם

הלכות עירובין

שמו"ה: דין ארבע רשויות בשבת, ובו י"ט סעיפים

הנושאים בסימן זה:

סעיף א': ד' רשויות השבת.....15	סעיף י"ב: מעל י"ט בר"ה.....23
סעיף ב': איזהו רה"י.....16	סעיף י"ג: חורים שבכותל כלפי ר"ה.....23
סעיף ג': ראשי כותלי רה"י.....17	סעיף י"ד: איזה הוא כרמלית.....24
סעיף ד': חורי רה"י.....17	סעיף ט"ו: בית שאין בו י' והשלימו ע"י הגג או חקיקה בתוכו.....25
סעיף ה': אויר רה"י.....18	סעיף ט"ז: גג הבולט מעל המחיצות וזיז הבולט מהקיר.....26
סעיף ו': דין כלי ברה"י.....18	סעיף י"ז: חורי כרמלית.....27
סעיף ז': איזוהי ר"ה, האם צריך ס' ריבוא.....19	סעיף י"ח: גובה כרמלית עד י"ט.....27
סעיף ח': ר"ה שמתקצרים בקצתן.....20	סעיף י"ט: מקום פטור.....29
סעיף ט': מבואות המפולשים לר"ה.....20	
סעיף י': דבר שהוא בר"ה.....21	
סעיף י"א: גומא בר"ה.....22	

הקדמה – רשויות בשבת (משנ"ב)

להכניס מר"ה לרה"י.
 • יש עוד רשות שלישי ששמו כרמלית שהוא אינו בכלל ר"ה וגם איננו רה"י שאין לו מחיצות כדין רשות היחיד וכמבואר בסי"ד, ומן התורה מותר להכניס ולהוציא ממנו לרה"י ולר"ה אבל חכמים אסרוהו כדי שלא יבוא להתיר עי"ז מרה"י לר"ה שאין הכל בקיאים בדיני מחיצות.

מקור השם כרמלית:

• הוצאה מרשות לרשות הוי מכלל שאר מלאכות שאסרה התורה, שנמסרו למשה מסיני.

• ורמזו לזה מהפסוק "ויצו משה ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא" אלמא דהבאה לכל אחד מרשותו שהוא רה"י לרשותו של משה שהיה ר"ה מפני שהיו רבים מצויין שם הוא בכלל מלאכה (רמב"ם ריש פי"ב). ה"ה דאסור

ירושלמי – כרמל, רך ומל, לא לח ולא יבש, ה"מ לא רה"י ולא ר"ה.
 רש"י – לשון יער שאינו הילוך לרבים ולא תשמיש רה"י.
 רמב"ן ור"ן – כאלמנה שאינה בתולה

ולא בעולת בעל.
 • ויש עוד רשות רביעי שנקרא מקום פטור (וכדלקמן בסוף הסימן) ומותר להכניס ולהוציא ממנו לכתחלה לרה"י ולר"ה (וכמבואר הכל בסימן שמ"ו).

סעיף א: ד' רשויות השבת

סעיף א: ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ור"ה, כרמלית ומקום פטור

[שבת ו.].

סעיף ב: איזהו רה"י

סעיף ב: "איזהו רה"י, מקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ד' טפחים על ד' טפחים או יותר, וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה. וכן תל גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה (בסימן שס"ג יתבאר כמה מחיצות צריך-משנ"ב).
 ב. הגה: י"א דבעינן צאלו ארבעה על ארבעה הן ואלכסונו, וכמו שיתבאר לקמן סי' שמ"ט [הגהות אשירי והתוס'].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. שבת (ו.): איזו היא רשות היחיד – חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה – זו היא רשות היחיד גמורה. ופרש"י: גדר – כותל, שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה הוי רשות היחיד (בראשו – ב"י).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ורחב ארבעה על ארבעה"

האם צריך רחב ד' על ד' בחללה?

(משנ"ב)

• ר"ה – בעינן שיהא בין המחיצות חלל ד' על

ד' כי עובי המחיצות אין מצטרפות. כ"כ הרי"ף, הרמב"ם, הרמב"ן, הרשב"א והריטב"א.
 • אבל רש"י כ' – שגם עובי המחיצות מצטרף לשיעור הזה. כ"כ המאור התוס' והרא"ש.
 • וא"ר בשם הרשב"א – מחלק, אם המחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם ולהשתמש שם מצטרף, כיון שראוי להשתמש שם. וכ' הפמ"ג – ה"ד שעובי המחיצה מלמעלה יקרא רה"י אבל לענין חלל שבתוך המחיצות לכו"ע בעינן בחללו ד' על ד'.

ב. "י"א דבעינן"

"הן ואלכסונן"

שם (שמט-ב): ארבע אמות שאמרו, הן ואלכסונן שנמצא שהם חמשה אמות ושלשה חומשים (5.6).

משנ"ב: כלומר צריך שיהא חמש ושני שליש טפחים על חמש ושני שליש טפחים טפחים (שהם 'הן ואלכסונן').

והלבוש השמיט דין זה (דס"ל דלא בעינן הן ואלכסונן). כ"ד א"ר – דלא בעינן הן ואלכסונן כיון דהיא דעה יחידאה וכל הראשונים חולקים עליו וס"ל דאם הוא רק ד' על ד' מרובע חשוב רה"י (ולא דמי לדלקמן סימן שמ"ט לענין העברת ד' אמות בר"ה). כ"ד הגר"א.

סעיף ג: ראשי כותלי רה"י

סעיף ג: כתלים המקיפים רשות היחיד, על גביהם רשות היחיד אפילו אינם רחבים

ד' [שבת צט:].

משנ"ב: פ' אף שאין עובי הכתלים ד' אפ"ה הם רה"י, כיון שהם עושין על ידי היקף שלחם את החלל שבתוכן רה"י ק"ו שהם עצמן יהיו רה"י.

משנ"ב: פ' אף שאין עובי הכתלים ד' אפ"ה הם רה"י, כיון שהם עושין על ידי היקף

סעיף ד: חורי רה"י

סעיף ד: חורים שבכתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד, הם רשות היחיד.

הגה: ואם הם כלפי חוץ ואינם עוזרים כלפי פנים, נדונים לפי גבהן ורחבן, כמו שיתבאר סי' זה סעיף י"ג [ב"י בשם הרשב"א והמגיד].

כמה צריך להיות גודל החור

דעת התוס' – לא חייב אא"כ היה החור ד' על ד' טפחים. אבל דעת הרשב"א – א"צ שיהיה רחב ד', דיש להם דין רה"י עצמה בכל גוונא, כ"ד המאירי.

חורים למטה מי"ט

מסתימת המחבר – משמע דאפילו אם החורים הם למטה מעשרה טפחים כיון שמפולשים כלפי פנים דינם כרה"י, כ"מ מלשון רמ"א.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שבת (ז:): חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמו. ורש"י: כותלי רה"י – ובהם חורין כלפי רשות היחיד.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)**"שכלפי רה"י"**

עולת שבת: אפילו חור מפולש מרה"י לרה"ה דינו כרה"י, וע"כ אסור להוציא או להכניס מבחוץ לתוך חורים ועם עשה כן חייב.

כ"כ המ"א והתו"ש.

ובא"ר כתב - דדבר זה פלוגתא היא בין הראשונים דיש מן הראשונים דס"ל דכיון שהוא למטה מעשרה אין בני רה"י משתמשין בו אלא בני ר"ה משתמשין והוי כחורי ר"ה (המבואר לקמן בסי"ג). וכ"ד הגר"א.

"נדונים לפי גבהן ורחבן"

משנ"ב: היינו אם הם גבוהים י"ט ורחב ד' הוי רה"י, ואם אינם גבוהים י"ט אז אם הם רחב ד' הוי כרמלית, וא"ל הוי מקום פטור.

סעיף ה: אויר ברה"י

סעיף ה: אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע [שבת ז.]. (ואפילו נעץ קנה ברה"י שגבוה ק' אמות אף שאין בו רחב ד' אם זרק מר"ה ונח על גביו חייב - כ"פ הרי"ף, הרמב"ם, הרא"ש, הרמב"ן, הרשב"א והמ"א).

סעיף ו: דין כלי

סעיף ו: אפי' כלי כגון תיבה או מגדל או כוורת, אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה, הוי רשות היחיד.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שבת (ח): כוורת אם יש בה כדי לרבע ד' על ד' והיא גבוהה עשרה וזרקה לר"ה פטור מפני שהיא רשות היחיד ואינה חפץ, ולא מיחייב אלא אם כן זרק חפץ.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"אם יש בה לרבע"

משנ"ב (ט): כוורת שהיא עגולה צריך שתהיה חללה מחזקת ה' טפחים וג' חומשי טפח דאז יש בחללה לרבע ד' על ד'.

"הוי רה"י"

ב"ח: והוי רה"י בין תוך חללה של הכלי ובין

על גב הכלי מלמעלה. וכ' המ"א - ואם אינו גבוה עשרה העומד בר"ה אין לו דין כרמלית, כר"ה דבטל לגבי רשות שהוא עומד בו. והוסיף משנ"ב - לפ"ז אם עומד הכלי בכרמלית דינו ככרמלית עליו מצד רשות שהוא עומד בו.

כלי המחובר לקרקע

כ' מ"א בשם התוס': כלי (פחות מי"ט) המחובר לקרקע מקרי כרמלית אפילו הוא בר"ה. כ' משנ"ב - וטעמו, כיון שהוא מחובר לקרקע אין שם כלי עליה והוי כמו תל פחות מ' בר"ה. ואם אינו רחב ד', הוי מקום פטור אפילו גבוה עשרה (וכדלקמיה בסעיף י"ט).

סעיף ז: איזוהי ר"ה, האם צריך ס' ריבוא

סעיף ז: א"יזוהי ר"ה, רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ב'ואינם מקורים (דדגלי מדבר לא היו מקורים). ג'ואין להם חומה, ואפי' יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין לכתותיו נעולות כלילה) (טור) - הוי ר"ה. ד'ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו ר"ה (דומיא דדגלי מדבר שהיו ששים רבוא).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א'שבת (צט): דרך ר"ה ט"ז אמה, דגמרינן מעגלות שבמשכן.

עוד שם (ז): איזוהי ר"ה? סרטיא ופלטיא ומבואות המפושלין.

פרש"י: סרטיא - מסילה שהולכין בה מעיר לעיר. פלטיא - רחבה של עיר ששם מתקבצים לסחורה. ומבואות - של עיר רחבים ט"ז אמה. המפולשות - משני ראשיהם לפלטיא.

ב'שם (צח): המעביר ארבע אמות בר"ה מקורה - פטור, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר.

ג'כ' רמב"ם: רה"י כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיו נעולות בלילה.

ב"י - ומה שצריך דלתותיו נעולות ה"ד כשיש לה שני פתחים מכוונים זה כנגד זה, ונמצא שהמדינה מפולשת, שאל"כ בלא"ה הוי רה"י. (היינו אף כשיש לה חומה אם מפולשים משער לשער ע"י רחוב הוי ר"ה).

ד'האם צריך גם ס' ריבוא

רש"י - לקולא, דבעינן גם שיהיו ס' ריבוא עוברים שם בכל יום, שאם לא כן

לא הוי ר"ה, כ"כ ביה"ל בשם בה"ג, הר"מ, הרא"ש ועוד. כ"פ שו"ע בשם וי"א. לפ"ז אין בימנו אין ר"ה (שלא מצוי ס' ריבוא שעוברים שם)

והרמב"ם כ' - להחמיר, שא"צ ס' ריבוא בוקעים שם. כ"כ הרמב"ן, רשב"א, הר"ן ועוד הרבה ראשונים. כ"מ מהשו"ע (שג-יח).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א."רחובות ושווקים"

מ"א: (יז): ודרכים שעוברין מעיר לעיר הוי ג"כ ר"ה משום דשכיחי בה רבים (רש"י ורמב"ם), ודווקא אם הם רחבים ט"ז אמה, כמו שכתב הרמב"ם. כ"כ משנ"ב.

"הרחבים ט"ז אמה"

משנ"ב (יח): דילפינן מדגלי מדבר שמקום הילוך העגלות היה מחזיק ט"ז אמה, ולכן אם היה פחות מזה השיעור אינו ר"ה מן התורה אלא כרמלית (רמב"ם ורש"י).

ג."מפולשים משער לשער"

מ"א: פ' שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין ר"ה.

כ"כ משנ"ב.

שכנה"ג – משמע שדעת מרן כסתם ולא
כי"א שכתב כאן, שצריך להחמיר אף שאין ס'
ריבוא, כהרמב"ם.

אך המ"א – הוכיח מסימן ש"ג-יח שדעת מרן
להקל כרש"י.

וכ' משנ"ב: שאין בנו כח למחות ביד
המקילים, שהרי דעה זו לא דעה יחידאה,
ובעל נפש יחמיר לעצמו.

"עוברים בו"

משנ"ב (כ"ד): חפשתי בכל הראשונים
העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם
'עוברים בו' רק שיהיו מצויין שם ששים
רבוא.

"ואין לכתותיו נעולות"

כ"כ שו"ע (דסד-ה) בסתם. אך בשם י"א כ'
שיהיו ראויות להינעל.

ואם רק דלת אחת נעולה

הט"ז כ' – מבטל ר"ה שהרי אינו מפלוש.
כ"כ ה"ה בשם הרשב"א.

אבל המ"א כ' – מפרש"י משמע שאינו מבטל
ר"ה עד שיהיו שניהן נעולות. כ"מ מהרי"ף
והרא"ש, כ"כ גר"ז וח"א.

"שישם ריבוא עוברים בו"

מה דעת מרן?

סעיף זז: ר"ה שמתקצרים בקצתן

סעיף זז: מבואות הרחבים ט"ז אמה ומתקצרים בקצתן
ואין בהם ט"ז אמה, י"א שאם ארכן לאורך ר"ה הרי הם
ר"ה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שאי אפשר לר"ה להתלקט במלקט,
לפיכך מבואות המפולשים ל+ וארכן
לאורך ר"ה אף על פי שאין ברחבן ט"ז
אמות הרי הן ר"ה גמורה. היה ארכן
מפולש לרוחב ר"ה אין זה ר"ה.

הרב המגיד בשם הרשב"א: מבואות
הרחבים ט"ז אמה אף על פי שמתקצרין
בקצתן ואין בו ט"ז אמה הרי זה ר"ה

סעיף ט: מבואות המפולשים לר"ה

סעיף ט: מבואות הרחבים י"ג אמות ושליש ושני
ראשיהם מפולשים לר"ה שהוא רחב ט"ז, יש אומרים שהוא
ר"ה [הרא"ש בשם הר"י].

"י"ג אמה ושליש"**❖ ענפי הלכה (האחרונים)**

אין כרמלית פחותה מד'. ופרש"י: ואם פחותה מד' הוי מקום הפטור.

ג. שם (ח.): אמר עולא – עמוד ט' בר"ה ורבים מקטפים עליו וזרק ונה עליו חייב, מ"ט? גובה ט' ודאי מכתפי.

מכתפי

✓ פרש"י – אפילו אינו רחב ד', כיון שצריך לרבים. כ"כ הרמב"ם והרשב"א (להחמיר).

אבל ה"ה בשם הראב"ד – רק כשרחב ד'.

ט' ודאי מכתפי

הרא"ש – ל"ד ט' אלא ה"ה מט' עד י'. כ"כ הטור והשו"ע בשם וי"א.

והרמב"ם – ט' מצומצמות לא פחות ולא יותר, כ"פ שו"ע בסתם. כ"פ רש"י, הרשב"א, הר"ן, מאירי והכל בו. כ"כ משנ"ב.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "אם הוא גובה ג'"

משנ"ב (כט): דאז אין רבים יכולין לדרוס עליו מצד גובהו נפקא מכלל ר"ה ולכלל רה"י לא בא עד גובה עשרה טפחים, ונתנו עליה חכמים שם כרמלית שהוא רשות לעצמו ואסור להוציא ממנו לרה"י ולר"ה.

"אינו רחב ד' על ד'"

רמב"ם: דווקא ד' על ד', אבל ארוך וצר לא מצרפינן ולא נחשבת רשות לעצמו. כ"כ משנ"ב.

ג. "ט' מצומצמות"

משנ"ב: אבל בפחות מט' שאינו ראוי לכתף עליו לא מהני לשוייה ר"ה אפילו אם רבים מכתפין עליו [רשב"א].

"ורבים מכתפים עליו"

מ"א בשם הראב"ד: אבל כשאין מכתפין עליו אף על גב דראוי לכתף עליו לא הוי ר"ה, פמ"ג – ואפילו רחב ארבעה.

כ' הגר"א – דאע"ג דבעלמא לא הוי מקום חשוב בפחות מארבעה, כאן דדרך רבים לכתף עליו אף בפחות מד' משוי ליה ר"ה. כ"כ משנ"ב.

ה. "לחוק להשלימו לארבעה"

פ' המאמ"ר: היינו כגון שהיה העמוד סמוך לכותל ממש, אפ"ה לא אמרינן חוקקין להשלים וממילא הוי מקום פטור ומותר להוציא ממנו לרה"י ולר"ה. כ"כ משנ"ב.

סעיף י"א: גומא בר"ה

סעיף י"א: גומא בר"ה אם אינה עמוקה שלש הוי ר"ה. משלש עד עשרה, אם רחבה ארבעה הוי כרמלית, ואם לאו, הוי מקום פטור, ואם היא עמוקה עשרה, הוי רה"י והוא שתהא רחבה ארבעה (ואם לאו הוי מקום פטור – משנ"ב). [הרא"ש משבת ח. שבגומא לא מכתפי].

סיכום – גומא בר"ה:

רוחב ←	פחות מג'	ג'–י'	י'–ט'
עומק ↓			
ד' על ד'	ר"ה	כרמלית	רה"י
פחות	ר"ה	פטור	פטור

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"עד עשרה"

משנ"ב (מא): היינו אפילו עמוקה הגומא ט' לא הוי ר"ה, ולא דמי לעמוד גבוה תשעה דהוי ר"ה, דהתם בגובה ניחא תשמישתא לבני ר"ה, מה שאין כן בעומק על ידי הדחק הוא.

"עמוקה עשרה"

מ"א: אפילו מלאה מים או שאר דברים

סעיף י"ב: ר"ה למעלה מעשרה

סעיף י"ב: ר"ה אינה תופסת אלא עד עשרה, אבל למעלה מעשרה הוי מקום פטור.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שבת (ק): הזורק ד' אמות בכותל למעלה מ' טפחים כזורק באויר. ופ' הב"י – ופטור משום דאין ר"ה למעלה מעשרה. וכרמלית נמי לא הוי, דכרמלית אינה תופסת אלא עד י'. אלא מקום הפטור. משמע שמעל י' טפחים לא הוי ר"ה אלא

מקום הפטור.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ח"א: הוי מקום פטור – אם נעץ קנה בר"ה ובראשו כלי, שגבוה י"ט ורחב ד' אף על גב שתחתיה ר"ה מ"מ הכלי הוא רה"י, כ"כ משנ"ב.

סעיף י"ג: חורים שבכותל כלפי ר"ה

סעיף י"ג: חורים שבכתלים כלפי ר"ה, אם הם גבוהים למעלה משלשה, אינם כר"ה, אלא נדונים לפי מדותיהם (דלמטה משלשה אפילו הם רחבים ד' על ד' נחשבים כקרקע ר"ה –

משנ"ב).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שבת (ז): חורי ר"ה: אביי אמר – כר"ה, רבא אמר – לא הוי כר"ה. והילכתא כרבא דלא הוי כר"ה. פרש"י: חורי ר"ה – חורים שבכתלים כלפי ר"ה. לא הוי כר"ה – אלא כרשות בפ"ע ע"פ מידותיו. כ"פ הרי"ף הרא"ש והרמב"ם.

כ הר"ן – ומיירי שהן למעלה מג"ט, שאם הם פחות דינן כר"ה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"כלפי ר"ה"

משנ"ב (מה): ר"ל דאינם עוברים כלפי פנים דאם עוברים כלפי פנים דינם כחורי רה"י.

סעיף י"ד: איזה הוא כרמלית

סעיף י"ד: "איזה הוא כרמלית, מקום שאין הלך לרבים כגון ים ובקעה ואצטונות ואצטבא (פירוש אצטונות מקום שלפני החנויות שיושבים שם הסוחרים, ואצטבא הוא מקום שמניחין עליו פרקמטיא) שלפני העמודים בר"ה, והיא רחבה ארבעה וגבוה משלשה ועד עשרה (וה"ל לענין אצטונות – משנ"ב).

^ב וקראן זוית הסמוכה לר"ה (וכגון מצולות שיש להן שלש מחילות ואין להם לחי או קורה כרביעית), (שאם היה לו לחי או קורה הוי רה"י – משנ"ב). (טור).

^ג ור"ה שהיא מקורה, ותל שיש בו ארבע על ארבע (שאל"כ הוי מקום פטור – משנ"ב) ואינו גבוה עשרה, וכן חריץ שהוא ארבעה על ארבעה ואינו עמוק עשרה.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שבת (ו): אבל ים ובקעה ואיסטונות והכרמלית – אינה לא כר"ה ולא כרשות היחיד (אלא כרמלית). פרש"י: בקעה – שדות הרבה שאין מקופות מחיצות, אצטונות – שלפי החנויות שיושבים שם הסוחרים, ורחבים ד' ואינן גבוהים י'. שם: אמר ר"ז: אצטבא שלפני העמודים נדון ככרמלית. פרש"י: בין העמודים –

שעומדים ברחבה ותולים בהם התגרים סחורותיהם. אצטבא – לישוב שם התגרים. כ' הב"י – ואצטבא זו ד' על ד' וגבוהה מג' עד פחות מ'.^ב

^ב עוד שם (ז): והכרמלית – אטו כולהו נמי לאו כרמלית נינהו? לא נצרכה אלא לקראן זוית הסמוכה לר"ה, כיון דלא ניחא תשמישתיה – כי כרמלית דמי. פרש"י: קראן זוית שנכנס בו בית לתוכו והנחית מקרקעו לר"ה. א"נ – בית שפניו

עומד באלכסון, שזויתו אחת סמוכה לר"ה והשניה משוכה מר"ה ולפנים, זוית הבולטת מעכבת את הרבים מליכנס בהדיא בתוך כניסה של זוית האחרת.

^ג **שבת (צח):** המעביר ארבע אמות בר"ה מקורה – פטור, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר.

כ' הרמב"ם: וכן דבר המוקף מחיצות שאינן גבוהות י' או תל שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה י' וכן חריץ שאינו עמוק י', דינו ככרמלית.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "כגון ים"

מדוע ים אינו רה"י (הרי היא ד' על י')?

מ"א – כיון שמחיצותיה אינן משופעות כ"כ (אינו מתלקט י"ט תוך ד"א).

והמאירי כ' – משום שהמחיצות רחוקות מאוד זו מזו (ובנהר שהמחיצות שבצדי הנהר קרובות, שתי מחיצות האחרות רחוקות). כ"כ הריטב"א בשם הרמב"ן.

מ"א בשם הרמב"ם: רקק בר"ה אם ר"ה מהלכת בו ואינה עמוקה י"ט (אע"פ שאינה רחבה ד' ולכן מדלגים עליה) הוי ר"ה. ואם עמוק י"ט ורחב ד' הוי כרמלית. מכל מקום מרש"י משמע – שדווקא עם עוברים בתוכה

שאל"כ לא הוי ר"ה.

אבל א"ר כ' – שאף לרש"י אפשר שמודה לרמב"ם, שלא צריך רוב עוברים בתוכה.

כ' משנ"ב: שפמ"ג דמסתפק לומר שרק לחומרא הוי ככרמלית שלא להוציא מתוכה לרה"י אבל מן התורה רה"י הוא. אבל במאירי משמע דמן התורה לא הוי רשות היחיד משום דבאגם אין המחיצות ניכרות.

דין בין העמודים (משנ"ב)

תוס' והרמב"ם – הוי כר"ה. כ"מ מהמחבר. כ"ד המ"א.

אבל דעת רוב הפוסקים – דהוי כרלמית, כיון שאין ההילוך נוח כ"כ. כ"כ הרי"ף, הרשב"א, הרא"ש, הטור ור"י. וכן הסכים במאירי וכתב שכן הוא סברת רוב הפוסקים.

"רחבה ד"

ב"י: דאם אינה רחבה ד' הוי מקום פטור ואם אינה גבוה ג' הוי ר"ה ואם גבוה עשרה הוי רה"י וכנ"ל בס"י. כ"כ משנ"ב. (לאפוקי הרשב"א שמסתפק, דאולי באיצטבא שלפני העמודים אפילו באינה גבוה שלשה גם כן לא הוי ר"ה, דלא ניחא תשמישתא שם מפני העמודים). וכ' הגר"א – ומיירי בשאין רבים מכתפין עליה דאם לא כן הוי ר"ה.

סעיף ט"ו: בית שאין בו י' והשלימו ע"י הגג או חקיקה בתוכו

סעיף ט"ו: בית שאין תוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה יש בו ארבע על ארבע, תוכו כרמלית ועל גבו רשות היחיד (כיון דגבוה שם עשרה – משנ"ב). ^ב ואם חוקק בו

ארבע על ארבע (בקרע הבית בעומק להשלים שיהא גובה עשרה), אפי' באמצע רחוק מן הכתלים, נעשה כולו רשות היחיד.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. שבת (ז:): בשם רב: בית שאין תוכו עשרה, וקריו משלימו לעשרה, על גגו – מותר לטלטל בכולו, בתוכו – אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות.

ב. שם: אמר אביי: ואם חקק בו ארבעה על ארבעה והשלימו לעשרה – מותר לטלטל בכולו. דהשאר שלא נחקק הוי חורי רשות היחיד, וכרשות היחיד דמו. וכ' הרא"ש – אף שיש בין שפת החקק לכותל ג"ט. ול"ד לסוכה דבעינן מחיצות סמוכות לסכך, אבל גבי שבת רק שהרשות משתמר ע"י המחיצות אפילו

רחוקים ממנו הרבה קרוי רשות היחיד.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "יש בו ד' על ד'"

משנ"ב (נט): היינו בחללו (ועובי הכתלים לא מצטרפים), דאי אין בחללו ד' על ד' תו אין על תוכו שם כרמלית. תוכו כרמלית – כיון דמבפנים אין המחיצות גבוהות י' (רש"י).

ב. "אפי' רחוק מהכתלים"

מ"א: ואם אין גבוה מבחוץ י"ט בעינן שיהא החקק שבפנים סמוך לכותל פחות מג"ט. ופמ"ג – מסתפק בזה. כ"כ משנ"ב.

סעיף ט"ז: גג הבולט מעל המחיצות וזיז הבולט מהקיר

סעיף ט"ז: א. גג הבולט על מחיצות הבית בענין שאין מחיצות הבית ניכרות לעומד על הגג, הוי (הגג) כרמלית ואפי' הוא גבוה ורחב הרבה ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי כרה"י (דאז אפשר להשתמש על הגג דרך שם לכן נחשב כל הגג כחורי רה"י).

ב. וכן זיזין הבולטים מן הכותל ויש בהם ד' על ד', הוי כרמלית אלא אם כן חלון הבית פתוח להם (שאז דינם כחורי רה"י).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

עירובין (צב): כמו חצר שמחיצותיה ניכרות אף גג בעינן מחיצותיה ניכרות כדי להחשב רה"י.

פרש"י: אף גג – נהי נמי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק, מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא גג בולט

חוצה להם דאי לא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק. (ביאר משנ"ב – היכא שהמחיצות ניכרות לעומד על הגג אמרינן גוד אסיק מחיצות התחתונות למעלה ונמצא הבית מוקף למעלה מארבעה צדדין, מה שאין כן כשהגג מכסה על המחיצות לא שייך גוד אסיק וממילא כיון דאין לו מחיצות אינו רה"י).

כתב הרא"ש – הילכך גגים שלנו

שנ"ח: דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה, ובו י"ד סעיפים

הנושאים בסימן זה:

- סעיף א: מתי מותר לטלטל בקרפף..... 43
- סעיף ב: איך מתקן מה שלא הוקף לדירה..... 45
- סעיף ג: תל גבוה עשרה..... 47
- סעיף ד: למעט מבית סאתיים ע"י אילנות או בורות..... 48
- סעיף ה: בנה בו עמוד למעטו..... 48
- סעיף ו: בונה מחיצה חדשה באורך עשר לבטל מחיצה ראשונה..... 49
- סעיף ז: טח בטיט על מחיצות ראשונות..... 49
- סעיף ח: מחיצה על מחיצה, מחיצה על תל..... 50
- סעיף ט: זרע או נטע בקרפף יותר מבית סאתיים..... 51
- סעיף י: כשיש גינה בחצר..... 52
- סעיף יא: נכנסו מים לקרפף יותר מבית סאתיים..... 53
- סעיף יב: קרקף בית ג' סאים שקירה בית סאה ממנו..... 54
- סעיף יג: קרפף וחצר שנפרצו זה לזה..... 55
- סעיף יד: קרקף שלא הוקף לדירה שעשה לפניו מחיצה..... 56

סעיף א: מתי מותר לטלטל בקרפף

סעיף א חלק 1: "כל היקף שלא הוקף לדירה (דירת אדם ותשמישיו – רש"י), כגון גנות ופרדסים ובורגנים (סוכת שומרים שבשדות) שאינם עשויים אלא לשמור בתוכן, אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אם הוא יותר מסאתים (שדומה לר"ה או לכרמלית). אבל אם היא סאתים (בצימצום), שהוא שיעור ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים, מותר לטלטל בכולו (שהרי חצר המשכן שהיה ב' סאים והיו מטלטלים בו – גמ').^ב בין שהוא מרובע בין שהוא עגול או אריך וקטין, ובלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו אמה אחת.

^ג ואם הוקף לדירה, אפי' יש בו כמה מילין, מותר לטלטל בכולו [שם]...

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. עירובין (סז): אמר רבי יוחנן: קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, ואפילו כור ואפילו כוריים – הזורק לתוכו חייב. מאי טעמא? מחיצה היא (ודינה כרה"י), אלא שמחוסרת דיורין.

שם (כג): משנה. אמר רבי יהודה בן בבא: הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים (ולא יותר), המוקפות גדר גבוה עשרה טפחים – מטלטלין בתוכה.

כ"פ הטור – כל היקף שלא הוקף לדירה כגון גנות ופרדסין ובורגנין שאינן עשויין אלא לשמור בתוכן אף על פי שמן התורה הוא רה"י גמור והזורק מרה"י לתוכן חייב חכמים, אסרו לטלטל בתוכו יותר מד' אמות אם הוא מסאתים ולמעלה. אבל עד סאתים וסאתים בכלל מותר לטלטל בתוכו.

ביאר משנ"ב (ו): שבעים אמה ושיריים – דבית סאה הוא נ' על נ' דהיינו בין כולו אלפים וחמש מאות, ולכן בית סאתים הוא ה' אלפים אמות מרובעות וכשתעשה מזה שדה מרובעת הוא בערך שיעור ע' אמה וד' טפחים אורך על ע' אמה וד' טפחים רוחב (כלומר שורש של $5000 = 70.71$).

ב. שם: רבי אליעזר אומר: אם היתה ארכה יתר על רחבה אפילו אמה אחת – אין מטלטלין בתוכה.

כ"פ הטור – ל"ש אם הוא מרובע או עגול או ארוך וקטין ובלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו כחצר המשכן שהיה אורך מאה אמה ורוחב חמשים אבל

אם ארכו יותר משנים ברחבו אין מטלטלין בו אלא ד' אמות.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"כגון גנות ופרדסים"

ב"ח: שמקיפים אותם רק לשמור את הפירות והזרעים שבתוכן. רש"י - וה"ה קרפף שהוא היקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר.

"שאינם עשויים אלא לשמור בתוכן"

פרש"י: אף שסוכה זו נעשית לשיבת השומר מ"מ כיון שאין דירתם שם מחמת עצמן אלא לשמור האויר שלפניהן, אין זו דירה חשובה, והוי כהיקף של גנות ופרדסים. ואפי' היא מקורה בגג נמי לא מיחשבה דירה. כ"כ מ"א ומשנ"ב.

ומהב"ח משמע – שאם השומר דר בתוכה לשמור יום ולילה חשוב בית דירה, כ"מ מהמ"א.

ב. "בין שהוא מרובע"

רמב"ם: והכלל בזה דכל שאין בו שטח יותר מה' אלפים אמה מרובעות מותר לטלטל בו, בין שהמקום עגול או מרובע או שאר צורות.

"ארכו יותר משנים ברחבו"

משנ"ב (יא): דמיחלפי בר"ה וכרמלית, ובמאה אמה לא רצו לגזור מפני שמצינו בחצר המשכן שארכו מאה ורחבו חמשים (כ"מ מהלבוש).

ואם אין בו ב' סאתיים אפילו היה ארוך מאוד וצר לא גזרו ומותר לטלטל בכולה כל

שמוקף מחיצות (תוס' וכ"מ מהרמב"ם).

סעיף א חלק 2: ^אהגה: ועיין לקמן סי' ת"א דין סתם עיירות אי מוקפות לדירה.

^בוי"א לסתם קרפיפות שלנו (שפתח הבית פתוחה להם – משנ"ב) מקרי מוקפות לדירה, דרגילים לפתוח פתח תחלה ואח"כ להקיף [מרדכי].

^גוי"א עוד דכל קרפף שהוא סמוך לביתו מקרי הוקף לדירה (וכל שהוא סמוך לעיר מיקרי סמוך לביתו לדיעה זו – הג"א), כי דעתיה עלויה [הגהות אשרי], ויט' חולקין בזה. [ב"י בשם תוספות].

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "סתם עיירות"

משנ"ב (יג): לקמן סימן ת-א מבואר כשיש חומה סביב לעיר מן הסתם אמרי' דהוקף לדירה דאין דרך להקיף אלא אחר שבנו הבתים מתחלה והוי בנוי ולבסוף הוקף דמהני.

ב. "דרגילים לפתוח פתח תחילה"

ביאר משנ"ב (טו) דברי הרמ"א: כשאנו זוכר אם הקרפיפות נבנו קודם הבתים או לאחר הבתים ולשם תשמיש דירה, אומר הרמ"א - שרוב קרפיפות שלנו הוקפו אחר בנין הבתים לתשמישי הבתים. ודבר זה אינו כלל בכל מקום, אלא יש לראות בזה בזמננו

לפי מנהג המקומות.

ג. "שהוא סמוך לביתו"

מ"א: סמוך לביתו היינו תוך אלפיים אמה שיוכל לטייל בה (ר' יהונתן), כ"כ א"ר והגר"ז.

משנ"ב (יז): ודווקא בשבנה הבית ואח"כ הקיף וקמ"ל דאע"ג דלא פתח ליה אפ"ה כיון שהיא סמוכה לעיר הרבה דעתיה עילויה להשתמש בה תדיר ומסתמא הוקפה לדירה.

"ויט' חולקים

ב"י: לדעה זו אפי' בסמוכה ממש לביתו כל שלא פתח ולבסוף הוקף לא מהני. כ"כ הב"ח, גר"ז ומשנ"ב.

סעיף ב: איך מתקן מה שלא הוקף לדירה

סעיף ב: ^אמה נקרא מוקף לדירה, זה שבנה בו בית דירה או שפתח לו פתח מביתו ואח"כ הקיפו.

^בואם היה מוקף שלא לשם דירה ורוצה להקיפו לדירה א"צ לפרוץ כולו, אלא יפרוץ בו פרצה ביותר מעשרה (וסגי שמוריד גובה המחיצה לפחות מ"ט – משנ"ב לפי הרמב"ם) ונמצא בית

ואם נעץ מסמר בראש הקנה וקשר בו החבל שרי דהא מונח מלמעלה נגד הקנה.

ד. "קנה שעל גבן סגי בכל שהוא"

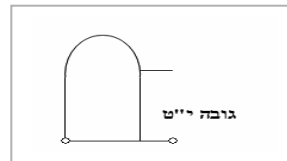
מרדכי: מ"מ צריך שלא ינטל ע"י רוח. וכ' מחצית השקל - דמ"מ קיל קנה שעל גבן מקנה שבצדדים, דאותן שבצדדים צריך ליהרר שלא ינידם הרוח כיון דהם משום

מחיצה, אבל הקנה שלמעלה אי הרוח ינידו אין בכך כלום, דעיקר המחיצה תלוי בשני הקנים העומדים. ויש שמחמירין (משכנות יעקב), ולדידהו כשעושין העירוב ע"י חבל צריך למתחו בחזקה כדי שלא ינידו הרוח. והובא במשנ"ב.

סעיף יב: צורת הפתח בכיפה

סעיף יב: כיפה (פי' שער העשוי ככיפה, רש"י), אם יש ברגליה, דהיינו קודם שהתחיל להתעגל, י' טפחים, מותרת משום צורת פתח [רשב"א].

לגובה יו"ד טפחים שצריך להיות צורת הפתח.
לבוש: מותרת משום צורת הפתח – דזהו גם צורת הפתח מקרי.

משנ"ב (סז):
קודם שיתחיל להתעגל - ר"ל
דלא מצרפינן מקום העיגול

שס"ו: דין עירוב לזוּצַר שֶהֲרַבָּה בְּנֵי אָדָם דְּרִים בּוֹ, וְבוֹ

ט"ו סעיפים

הנושאים בסימן זה:

- סעיף א: אסור לטלטל בחצר עד שיערבו עירובי חצרות 72
סעיף ב: עירוב ליושבי אוהלים, לשירה ולספינה 73
סעיף ג: פרטים בהנחת העירוב 75
סעיף ד: צריך לתת העירוב בכלי אחד 77
סעיף ה: צריך שלא יקפיד שחברו יאכל מהעירוב 78
סעיף ו: אין מערבים בפרוסה 78

סעיף ז:	כשאחד מזכה לכולם.....	80
סעיף זז:	באיזה פת מערבים.....	80
סעיף ט:	אם אחד נותן העירוב לכולם.....	80
סעיף י:	ע"י מי מזכה העירוב לכל בני החצר.....	82
סעיף יא:	היו מסובים וקדש עליהם היום סומכים על הפת משום עירוב.....	84
סעיף יב:	אפטרופוס יכול לערב לקטן.....	85
סעיף יג:	מצווה לחזור אחר עירובי חצרות.....	85
סעיף יד:	ברכה על מצוות עירוב.....	86
סעיף טו:	מתי מברך על מצוות עירוב.....	86

הקדמה – עירובי חצרות

החצר, מוגדרים כל בתיה כחדרים של אותו הבית

אם א' מבני החצר לא נשתתף בעירוב:

אם אחד מדיירי החצר לא עירב עם שאר דיירי החצר, הריהו אוסר עליהם להוציא בשבת מבתיהם לחצר או להכניס מהחצר לבתיהם, ואולם, אם אותו דייר ביטל את רשותו לשאר הדיירים, כולם מותרים להוציא ולהכניס מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים.

בגדר הביטול נחלקו תנאים: יש אומרים שביטול זה הוא הקנאה, שמקנה את רשותו לשאר בני החצר, ויש אומרים שביטול זה הוא סילוק רשות, שאותו דייר מסתלק מרשותו.

חכמים תיקנו לעשות עירוב חצרות להתיר לבני חצר משותפת לכמה בתים לטלטל מבית לבית ומן הבית לחצר.

טעמו: אף שהחצר מוגדרת רשות היחיד, שכן הינה מוקפת מחיצות, הרי שמצד שימושיה מדובר על מקום המיועד לרבים, ועל כן יש חשש שמא המוציאים מביתם לחצר יבואו להוציא מביתם לרשות הרבים גמורה. ולכן תקנו לעשות עירוב חצרות.

מה עושה עירוב חצרות: עירוב החצרות הופך את כל בני הבתים למשפחה אחת גדולה. וכדרך שמותר לטלטל בתוך הבית מחדר אחד לאחר, כך הותר גם לטלטל מבית לבית באותה החצר. מכוח עירוב החצרות, היוצר סעודה משותפת לכל בני

סעיף א: אסור לטלטל בחצר עד שיערבו עירובי חצרות

סעיף א: חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו אסרו חכמים לטלטל מבתיהם לחצר עד שיערבו, דהיינו שגובים פת מכל בית ובית ונותנים אותו בא' מבתי החצרות, שע"י כך

אנו רואים כאילו כולם דרים באותו הבית וכאילו כל החצר מיוחד לאותו בית.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שבת (ו): חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין, עירבו – מותרין, לא עירבו – אסורים.

פרש"י: חצר של רבים – שפתוחין לחצר בתים רבים, וחצר פתוחה לרשות הרבים, ובני הבתים יוצאים דרך החצר לרשות הרבים. ומבואות שאינן מפולשין – שראשו אחד סתום וחצרות פתוחין לו, ובני החצרות יוצאין דרך מבוי לרשות הרבים. עירבו – כל הבתים של חצר יחד בפת, וכן לענין המבוי, אם עירבו החצרות הפתוחות לו ביחד. מותרים – להכניס ולהוציא מן הבתים לחצר, וכן מן החצרות למבוי. לא עירבו אסורין – מפני שהבית מיוחדת לבעליה, והחצר רשות לכולן, ונמצא מוציא מרשות לרשות, אף על פי ששתיהן רשות היחיד, לעשות סייג לתורה להרחיק.

כ"כ טור: חצר שהרבה בתים פתוחין לתוכו מן התורה מותרין לטלטל בכל החצר ומבתיהם לחצר שהרי רה"י גמורה היא, אבל חכמים אסרו לטלטל מבתיהם לחצר עד שיערבו מפני שהבתים הם

רשויות מיוחדות לכל אחד שלו והחצר רשות משותפת לכולם ודומה קצת לר"ה, ואם היו מוציאין מהבתים לחצר יאמרו שמותר להוציא מרה"י לר"ה.

והרמב"ם כ': שיערבו במאכל אחד שמניחין אותו מע"ש, כלומר שכולנו, מעורבין ואוכל אחד לכולנו ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחבירו, אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה שנשאר לכולנו כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחזו כ"א לעצמו, והרי כולנו רשות אחד ובמעשה הזה לא יבואו לטעות ולדמות שמותר להוציא ולהכניס מרה"י לר"ה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"מבתיהם לחצר"

מ"א: ה"ה מבית לבית בתוך החצר או בתוך המבוי אף שהמבוי מתוקן בלחי וקורה אסור, וטעם בכל זה דגזרו שלא להוציא מרשותו לרשות חבירו כדי דלא ליתי לאפוקי מרה"י לר"ה. ובחצר גופא מותר לטלטל בכולו ואפילו מחצר לחצר (היינו כלים ששבתו בחצר – משנ"ב) נמי מותר דלא גזרו בזה רבנן וכדלקמן בסימן שע"ב.

סעיף ב: עירוב ליושבי אוהלים, לשיירה ולספינה

סעיף ב: יושבי אוהלים או סוכות, או מחנה שהקיפוהו מחיצה, אין מטלטלין מאהל לאהל (וה"ה מאהל לחצר שבניהם – משנ"ב) עד שיערבו כולם, אבל שיירא שהקיפוהו מחיצה (ויש לכל אדם אוהל שם), אין צריכים לערב לפי שכולם מעורבים ואין אותם אוהלים קבועים להם.

ב. הגה: צתים שצספינה לריכיס עירוב (חצירות) אף על פי שיש לספינה מחילות (י"ט והוי רה"י), ואם אין לספינה מחילות אסור לטלטל צספינה רק בארבע אמות [ב"י בשם שבולי לקט]. ועיין לקמן סוף סי' שפ"ב וסי' ת"ה סעיף ז'.

"אין אותם אוהלים קבועים"

משנ"ב (יב): שהאוהלים אינם קבועים להם לדירה רק דרך ארעי, שבשעה שעומדים לפוש מעמידים אוהלים, ולא מיקרי חילוק דירות וכמו שכולם מעורבים בבית אחד דמי. וביאור הגר"א - הביא מפרשים שחולקים ע"ז ודעתם דאוהלים שבשיירא צריכים עירוב, ושבמחנה פטורים מעירוב. אך שיירא לא מיקרי רק כשהוא פחות מעשרה, ומעשרה ולמעלה נכללים בשם מחנה.

"צתים שצספינה"

משנ"ב (יג): ששייכים לאנשים מיוחדים, דלא גרע מיושבי אוהלים וכו' שצריכין עירובי חצרות, שאף כאן הבתים קבועים להם לכל משך נסיעתם על הים.

דעת המ"א וא"ר - שדווקא כשיש בה איזה בתים השייכים לישראלים, אבל אם אין בספינה רק בית אחד ושאר אנשים שוכנים בספינה עצמה ולא בבתים שבספינה, א"צ עירוב כלל ומותר להוציא מן הבית לספינה.

"לריכיס עירוב"

משנ"ב (יד): ועי"ז יהיה מותר לטלטל מבית לבית, אבל בספינה עצמה מותר לטלטל בכולה בלא עירוב כמו בחצר.

"אסור לטלטל צספינה"

משנ"ב (יז): דהויא כרמלית. ולכן:

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. עירובין (יז): ד' דברים פטרו במחנה, וחד מנייהו מלערב עירובי חצרות.

במחנה

מהגמ' משמע - שדווקא במחנה היוצא למלחמה, אבל שיירא ההולכת ממקום למקום דינה ככל אדם. כ"כ הר' יהונתן.

והרמב"ם כ' - כן יושבי אוהלים או סוכות או מחנה הקיפוהו מחיצה אין מטלטלים מאוהל לאוהל עד שיערבו כולם. אבל שיירא שהקיפה מחיצה אין צריכין לערב לפי שכולן מעורבים ואין אותם אוהלים קבועים להם.

כ"כ ה"ה - דהכי איתא בירושלמי שכל שהם שיירא ההולכת לדרכה ונחו שם מפני השבת פטורים מלערב מפני שאינם קבועים, ואם הוא מחנה קבוע ועומד ימים צריכים לערב, אלא אם כן הולכים להלחם שאז אף על פי שחונים ימים פטורים. כ"ד הטור.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "אבל שיירא"

תוספת שבת: שיירא ההולכת לדרכה רק שהוצרכו לנוח שם כשהגיע שבת, ואין האוהלים קבועים רק לפי שעה. כ"כ גר"ז. וכו' כה"ח - ה"ה אם מתעכבים שם לסיבה אחרת, כגון מפני הליסטים שא"צ עירוב.

אסור להוציא מן הבתים לספינה דמרה"י
לכרמלית קמפיק.

מותר לטלטל מן הים לתוכה ומתוכה לתוך
הים דמותר לטלטל מכרמלית לכרמלית.
כתב מ"א – דאם יש בתים בספינה והספינה
עצמה אין לה מחיצות של עשרה טפחים

סעיף ג: הלכות בהנחת העירוב

סעיף ג: *הבית שמניחים בו העירוב א"צ ליתן פת.

^ב. פרטים בהנחת העירוב:

ואין צריך שיהיה בעירוב שוה פרוטה. ואין מניחים אותו בחצר, אלא בבית שראוי
לדירה, לאפוקי בית שער (שאינו ראוי לדירה), אכסדרה ומרפסת. וצריך שיהא בו ד' אמות
על ד' אמות (שהא ראוי לדירה). ואפילו הוא של קטן. ואם רגילים ליתנו תמיד בבית ידוע
אין להם לשנותו וליתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום. ואפילו קטן יכול לגבות העירוב
ולקבצו.

^ג. הגה: והמנהג בזמן הזה להניח העירוב צבית הכנסת. וכן נהגו הקדמונים. ונראה לי
הטעם, דעירובין שלנו יש להם דין שיתוף ואין צריך להניח צבית דירה. וע' לקמן סי'
שפ"ו ושפ"ז.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^א. עירובין (מט.): אמר שמואל: בית
שמניחין בו עירוב – אינו צריך ליתן את
הפת. מאי טעמא לאו משום דאמר: דכיון
דמנח בסלא (הפת שלו הפרטי) – כמאן
דמנח הכא דמי (כאילו מונח עם העירוב).

^ב. פרטים בהנחת העירוב:

● שם: אמר שמואל – עירוב משום
קנין. רבה אמר – עירוב משום דירה.
מאי בינייהו? איכא בינייהו כלי, ופחות
משוה פרוטה, וקטן.
פרש"י: למ"ד משום קניין – יכולם
להקנות בסודר, וצ' פת שוה פרוטה, ואין

יכולים לעשות קטן שליח לערב.
✓ וולמ"ד משום דירה – לא מהני קניין
סודר, ומערבין בפת שאין בו שווה
פרוטה, וקטן גובה העירוב, שהפת עושה
הכל דירה אחת. כ"פ הפוסקים.

● איכא בנייהו קטן:
רש"י לעיל פ' – שקטן גובה העירוב.
ור"ת בשם ר"ח פירשו – בית של קטן,
דמשום דירה מניחים העירוב בבתו של
קטן. כ"כ ה"ה. ושניהם להלכה.

היכן מניחים העירוב:

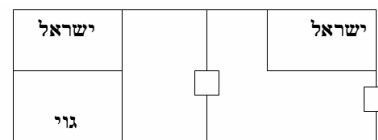
● שם (כה:): תנן – הנותן את העירוב
בבית שער אכסדרה ומרפסת – אינו

סעיף יז: חצר פנימית וחיצונה

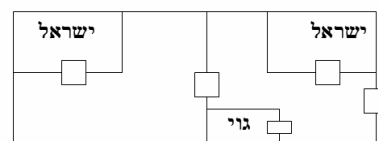
סעיף יז: א"שתי חצירות זו לפנים מזו, ישראל וגוי בפנימית, וישראל בחיצונה, או שישאל ואינו יהודי בחיצונה וישראל בפנימית.
 ב"ואפילו אינו יהודי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה - אוסר. ג"ויש מי שאומר שאפילו גוי בפנימית וישראל א' בחיצונה, אוסר.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (ס"ה:): אמר רב יהודה אמר רב - ישראל וגוי בפנימית וישראל בחיצונה, בא מעשה לפני רבי ואסר.

בעי רבי אלעזר מרב: ישראל וגוי בחיצונה וישראל בפנימית מהו? אמר ליה תן לחכם ויחכם עוד. ופרש"י - שאסור, והאי אסור היינו על החיצונה אבל פנימית מותרת במקומה דהא אין לחיצונה דריסת רגל עליה.

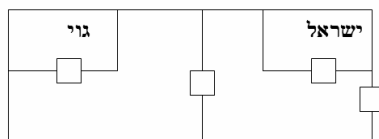

ב. שם (ע"ה:): אמר רבי אלעזר - גוי הרי הוא כרבים, מאי שנא ישראל דלא אסר דמאן דידע ידע ומאן דלא ידע סבר עירובי עירב, גוי נמי אמרינן דידע ידע ודלא ידע סבר אוגורי אוגר, סתם גוי אם איתא דאוגר מיפעא פעי.
 פרש"י: הרי הוא כרבים - אם דר גוי

בפנימית וב' ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שישכור מקומו.
 דידע - שהוא שם יחידי. ידע - שאין רגל המותרת אוסרת ולא נפקא מינה חורבה. מיפעא פעי - קלא אית ליה והני לא אוגר ומאן דלא ידע שהוא דר שם יחידי סבר שאין דריסת רגל אוסרת אי נמי עירוב של פנימים וחיצונים מועיל במקום גוי בלא שכירות.

ג"והרמב"ם: היה א' גר בחצר זו וא' בחצר זו - א"צ לערב, וכ"א משתמש לעצמו.

ואם היה גוי בפנימית הרי הוא כרבים ואוסר על החיצונה עד שישכיר מקומו.

ב"י: משמע שאפילו יחיד בחיצונה אוסר. וכ"מ מהגמ', ואע"פ שהיה גוי גר עם ישראל אינו אוסר, גוי בפנימי יש חשש שלא ידעו שהוי יחיד ואתי לחורבה.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

ב. "גוי בפנימית ושני ישראלים

בחיצונה

משנ"ב (נח): אסור - על חצר החיצונה עד שישכור הרשות מהנכרי.

וטעם כל אלה דחשבינן כאלו כולם דרים בחצר החיצונה כיון שדריסת רגלם עליו ומצויים שם, וגזרו בזה משום שמא ילמדו ממעשיו.

ומ"מ ישראל הדר בפנימית מותר לטלטל בחצירו מביתו לחצר שאין הגוי אוסר על ישראל יחידי ואין החצר החיצונה אוסר עליו שהרי אין לו עליו דריסת הרגל (גמ').

ג. "גוי בפנימית וישראל א' בחיצונה"

משנ"ב (נט): אף שבכל מקום ישראל אחד עם גוי אינו אסור אפילו בחצר אחד, הכא גרע טפי דבחצר שהוא לפניו מחצר לאו כו"ע ידעי מי ומי דר בו ויחשבו כי דרים בו גם ישראל מלבד הגוי. (טעם נוסף שאסרו: שהטעם דלא גזרו ביחיד הדר עם הגוי אף על גב דאיכא למיחש דילמד ממעשיו, משום שהוא מילתא דלא שכיחא, שמפחד לדור עמו ביחידי, ובזה שדרים כל אחד בחצר בפני עצמו ואין לו עליו רק דריסת הרגל לא מפחד כל כך, ולכן גזרו בזה שמא ילמד ממעשיו – שה"צ ס"ק ס"ב), ומ"מ להלכה לא נקטינן כן כי הרבה אחרונים דחו זה מהלכה.

סעיף י"ז: גוי שהשכיר ביתו לגוי אחר, האם אפשר לקנות מגוי

הראשון

סעיף י"ז: גוי שהשכיר ביתו לחבירו גוי, אם נשאר לו (לגוי הראשון) שום תפיסה בבית, שיש לו רשות להניח שם שום כלים, יכולים לשכור ממנו.
 ב. ואם לא נשאר לו שום תפיסה, אם יכול המשכיר לסלק השוכר תוך זמנו (כגון שהתנה עמו שרשות בידו לסלקו כל זמן שירצה), יכולים לשכור ממנו, ואם לאו אינו מועיל אלא אם כן ישכרו מהשוכר.
 ג. והנה: וה"ה איש א' שיש לו תפיסה בבית, יכולין לשכור ממנו, דלכא גרע משכירו ולקוטו [ב"י בשם ריב"ש].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

ב. שם (סה:): ר' שמעון ור' חנינא נזדמו לשבת לפונדק של גוי שהשכיר הפונדק לגוי אחר. והשוכר לא היה אלא רק בעל הבית. האם אפשר לשכור מקומו מבעל הבית? אם בעל הבית לא יכול לסלק השוכר פשוט שאי אפשר לשכור ממנו, ואם יכול לסלקו אפשר לשכור אף מבעל

הבית.

א. ה"ה בשם הרשב"א: אפ' אם בעל לא יכול לסלק השוכר, אם היה לבעל הבית שום תפיסת יד, שהיה לו קצת כליו שם אפשר לשכור מבעל הבית, דלא גרע משכירו ולקוטו.

ג. ב"י: משמע שכל אדם (ול"ד המשכיר)

אר"ח: סימן – שפ"ב

שיש לו רשות להשתמש בבית, יכולים לשכור ממנו. כ"כ מה"ר יצחק קראו והריב"ש.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "שיש לו רשות"

הרשב"א: טעמו, דלא גרע משכירו ולקיטו של נכרי (בסי"א), דלפי שיש לו רשות

להשתמש בבית שוכרים ממנו. משנ"ב (סב): כ"ש שיכולין לשכור מהשוכר דכל הבית שלו עכשיו.

ג. "ה"ה איש אחר"

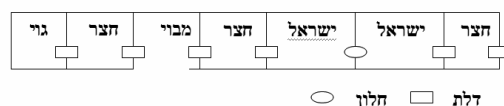
משנ"ב (סג): קמ"ל דגם באיש אחר מהני כיון שיש לו עכ"פ רשות להשתמש שם.

סעיף יט: גוי וישראל בחצר, וישראל אחר יש לו חלון לישראל זה

סעיף יט: א. חצר שישראל וגוי דרים בה, ובית א' של ישראל (שני) אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם, אינו יכול לערב עמו דרך החלון שביניהם כדי להוציא כליו דרך בית שכנו הפתוח לחצר. ב. אבל אם פתח פתוח ביניהם, מותר. ג. ויש מי שאומר דאף אם פתח פתוח ביניהם, אסור.

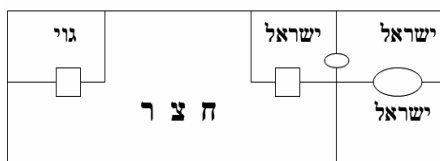
❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. שם (עד:): אמר רב יהודה אמר רב – מבוי שצדו אחד חצר גוי פתוח למבוי, וצדו אחד של המבוי חצר של ישראל, ויש עוד ישראל המחובר לדירה של זה דרך חלון ויש לו חצר שיוצאים ממנה לר"ה מצד השני – אין מערבין את המבוי עם החצרות דרך חלונות [על סמך החלונות] להתירו למבוי עם החצרות, כדי להוציא מזו שאין לה פתח למבוי את הכלים ששבתו בה, דרך פתחים של החצר השניה, למבוי, ומפרש טעמא בסמוך. [ראה ציור]

אמר ליה אביי לרב יוסף אמר רב אפילו

בחצר (ישראל וגוי דרים בה ולא במבוי)? אמר ליה אין. פ': האם אמר רב הך דינא אפילו בחצר, שצידו אחד בית של נכרי הפתוח לחצר, וצידו אחד בית של ישראל פתוח לחצר. ויש באותה חצר בתים נוספים וכל הבתים שבצד זה פתוחים זה לזה בחלונות, אלא ששאר הבתים אין פתוחים לחצר. האם גם בזה אמר רב שאין מערבין כדי לטלטל מבית לבית, על מנת להוציא לחצר דרך בית הפתוח לחצר? [ראה ציור] אמר ליה רב יוסף לאביי: אין, אפילו בחצר אין מערבין.

מטלטלים דרך פתחם לחצר, אפ"ה גזרו בזה מטעם אחר דאם יהא מותר לישראל ב' לטלטל דרך ביתו של ישראל א' לחצר יסמוך ישראל א' ע"ז וידור עם גוי דלא יפחד משום שהוא יחיד שהרי עוד ישראל אחר מצוי כאן וילמוד ממעשיו של גוי.

ב. "פתח פתוח ביניהם, מותר"

משנ"ב (סח): דאפי' בלא עירוב לא מפחד ישראל א' לדור כאן יחידי שהרי ישראל ב' מצוי תדיר כאן דרך פתחו, ולהכי לא גזרו בזה שלא יהני עירובו.

ג. "ויש מי שאומר"

משנ"ב (סט): ויש להחמיר כדעה זו, דדעת רש"י לאו יחידאה, שהרב רבנו יהונתן והאור זרוע והרשב"א בעבודת הקודש מסכימים לדעתו, אכן בחידושיו מצדד לשיטת התוספות, וכן הריטב"א שם (שה"צ ז).

ג. פרש"י: דרך חלונות – להכי נקט חלונות, שאין דרך לעשות פתחים גדולים מבית לבית. משמע – שאף אם היה פתחים אין מערבין.

ב. אבל התוס' והרא"ש בשם ר"י כ' – אם יש פתחים מותר לערב.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "ואינו פתוח לחצר"

ביאר משנ"ב (סז): ישראל א' גר עם גוי בחצר, וישראל ב' גר בחצר אחרת אלא שיש לו חלון לישראל א' (שאם היה גר בחצר של א' היו צריכים לשכור מהגוי ולעשות בניהם עירוב). והכא קמ"ל שישראל ב' אסור לטלטל דרך חלוננו לבית ישראל א' ומשם לחצר אפי' אם נתערבו ע"י חלונות שיש ביניהם, ואף דמשום ישראל ב' שמטלטל דרך ביתו של ישראל א' דלא מיקרי שנים במקום גוי לאסור, דלא שייך זה רק כששניהם

סעיף כ: לערב דרך חלונות, עירוב לבתים שבספינה

סעיף כ: א. חצר שישראל וגוי שרוים בה, והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות, אף ע"פ שהם מותרים להוציא מבית לבית דרך חלונות הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים, מפני העכו"ם, עד שישכיר.

ב. הגה: ספינה קיט זה ישראליים רבים ויט להם בתים מיוחדים, כריכים לערב ולשכור קטות מן העכו"ם צעל הספינה או להצליעו צכר הספינה [ב"י בשם שבולי לקט]. וע"ל סי' קס"ו ס"ב.

❖ שורשי הלכה (המקורות)

א. פ' הרמב"ם לגמ' לעיל: חצר שישראל

א"ח: סימן – שפ"ב

אפילו דרך אויר החצר קמ"ל (הפוסקים בביאור הרמב"ם).

מבית לבית דרך פתחים - ר"ל דרך הפתחים לחצר, דאלו דרך פתח שיש בין בית לבית מותר ע"י עירוב שעשו לכו"ע (הגר"א).

ב. "ויס להם בתים מיוחדים"

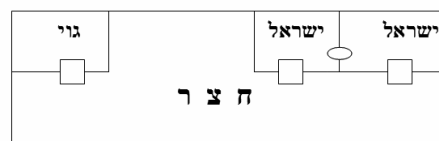
עבודת הקודש: ר"ל שיש ב' ישראלים או יותר שלכל אחד מהם חדר מיוחד לאכילה, דאם היו אוכלין במקום אחד אפילו הכל כחד חשיב ואינו אסור. כ"כ משנ"ב.

ב"י: לשכור מהגוי בעל הספינה – דווקא לפני שחילק המקומות לכל אחד מן מהגויים בספינה, שאז הכל שייך לו, אבל אחר שחילק צריך לשכור מכל גוי וגוי אלא אם כן יש רשות לבעל הספינה להניח כליו בכל מקום. כ"כ משנ"ב.

"או להבליעו בשכר הספינה"

משנ"ב (עז): פ' אפילו לא שכרו ממנו, אלא בשעה ששכרו מקומם פירשו לו שבשכירות זה שוכרים ממנו גם כן רשותו מהני, ודמי שכירות המקום עולים גם לשכירות הרשות.

וגוי שרוים בה, והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות, אף ע"פ שהם מותרים להוציא מבית לבית דרך חלונות הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים, מפני העכו"ם, עד שישכיר. הציור ע"פ ביאור משנ"ב (ע)

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"שישראל ועכו"ם שרויין בה"

משנ"ב (ע): ר"ל ופתחיהן של בתי ישראלים פתוחים לחצר.

ועשו עירוב דרך חלונות - ר"ל ע"י חלונות שיש ביניהם חל העירוב שעשו וכ"ש אם יש פתחים ביניהם.

"הרי הם אסורים"

משנ"ב (עג): דסד"א כיון שעירבו יחד דרך חלונות שביניהם יחשבו כבעה"ב אחד הדר בחצר של עכו"ם ואין אוסר עליו להוציא מבית לבית

ת"ז: דין הנזות העירוב וקניית השביתה, ובו ד' סעיפים

הנושאים בסימן זה:

סעיף א1: להניח עירוב חוץ לעיר, נחשב כאילו שבת שם..... 104

סעיף א2: עד כמה יכול להלך לד' הרוחות..... 105

- סעיף א³: כמה הולך חוץ לעיר..... 107
 סעיף ב⁴: הנותן עירובו הרה"י..... 109
 סעיף ג⁵: הנותן עירובו בתוך העיר..... 109
 סעיף ד⁶: הנותן עירובו חוץ לתחום..... 110

סעיף א¹: להניח עירוב חוץ לעיר, נחשב כאילו שבת שם

סעיף א¹ חלק 1: ^א(מותר לערצ עירובי תחומין ולקנות שציתה סוף התחום, ולכן)

^במי שיצא מהעיר בע"ש (ה"ה אם שלח ע"י אחר להניח שם עירובו – כדלקמן סימן ת"ט) והניח מזון שתי סעודות רחוק מהעיר בתוך התחום וקבע שביתתו שם (שהניחו לשם קניית שביתה), אף על פי שחזר לעיר ולן בביתו – נחשב אותו כאילו שבת במקום שהניח בו השתי סעודות, וזהו הנקרא עירובי תחומין. ויש לו להלך ממקום עירובו למחר אלפים אמה לכל רוח...

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^אהטור: מפני שתחומין דרבנן הקילו בהם והתירו למי שצריך לילך ד' אלפים לרוח אחת שיתן עירובו לסוף אלפים וילך מהלאה לעירובו אלפים.

^בעירובין (ס): נתנו חוץ לתחום (חוץ לעיבורה של עיר) מה שנשכר הוא מפסיד ופרש"י: מה שנשכר – לרוח זה, מפסיד – מרוח שכנגדה.

כ' רש"י: ואם נתן עירובו חוץ לתחום ממש (חוץ ל 2000 אמה) אינו עירוב, ולכן הוא בתחום שלו. כ"ד הרמב"ם, ה"ה בדעת הרשב"א וכ"כ הטור. לאפוקי הרשב"א שכ' – שלא יזוז ממקומו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

^א"מותר לערב"

משנ"ב (א): היינו אף שאין לאדם להלך

בשבת ממקום שביתתו רק אלפים אמה (בסימן שצ"ז), התירו לו להלך ארבעה אלפים אמה לצד אחד ע"י שמניח מזון שתי סעודות בסוף אלפים ממקום שהוא עומד בין השמשות, וע"ז חשבינן לו כאלו היתה שביתתו שם ויש לו להלך אלפים אמה לכל רוח ממקום ההוא (נמצא מהלך מביתו 4000 אמה לרוח אחד).

המחבר נקט לשון דיעבד (מי שיצא וכו'), אבל הרמ"א כ' שגם לכתחלה מותר. ודווקא לצורך מצוה (כדלקמן סימן תטו), ובדיעבד אף אם עירב לדבר הרשות עירובו עירוב.

הרב יעקב יוסף זצ"ל: 2000 אמה נמדד בקו אויר.

^ב"אע"פ שחזר לעיר"

משנ"ב (ה): היינו שחזר מבע"י דאלו נתאחר שם עד אחר בין השמשות אין צריך להניח שם מזון כלל (כדלקמן בת"ט ס"ז).

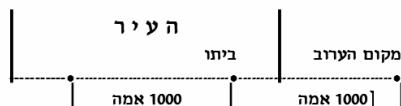
שלא היה יכול לילך בו תחלה עם התחום
שהיה יכול לילך בו. כ"כ ה"ה.

"וזהו הנקרא עירובי תחומין"
תוס': נקרא כן לפי שהוא מערב תחום

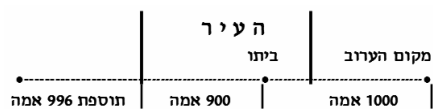
סעיף א²: עד כמה יכול להלך לד' הרוחות

סעיף א חלק 2: ^אלפיכך, כשהוא מהלך ממקום עירובו למחר אלפים אמה כנגד העיר, אינו מהלך בעיר אלא עד סוף מדתו, ואם היתה העיר מובלעת בתוך מדתו, תחשב העיר כולה כד"א וישלים מדתו חוצה לה.

כיצד:

^בהרי שהניח את עירובו ברחוק אלף אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח, נמצא מהלך למחר ממקום עירובו אלפים אמה למזרח, ומהלך ממקום עירובו אלפים אמה למערב, אלף שמן העירוב עד ביתו ואלף אמה מביתו בתוך העיר, ואינו מהלך בעיר אלא עד סוף האלף (ואם כלתה המדה באמצע העיר אין לו להלך רק עד סוף מדתו – משנ"ב).

^גואם היה מביתו עד סוף העיר פחות מאלף אפילו אמה אחת, שנמצאת מדתו כלתה חוץ לעיר, תחשב המדינה כולה כארבע אמות ויהלך חוצה לה תתקצ"ו (996 אמה) אמה תשלום האלפים.

^דלפיכך, אם הניח עירובו בריחוק אלפים אמה מביתו שבעיר, הפסיד את כל העיר ונמצא מהלך מביתו עד עירובו אלפים אמה, ואינו מהלך מביתו בעיר לרוח מערב אפילו אמה אחת...

כולה, מפני שמדת העיר עולה לו במדת התחום. מכאן שבצד הנגדי הוא מפסיד את כל העיר ולא נחשבת העיר כד"א? לא קשיא: כאן – שכלתה מדתו (של אלפיים אמה ממקום עירובו כלפי העיר) חצי העיר (כגון שהעיר גדולה, תעלה לו העיר מן החשבון, ומפסידה).

❖ שורשי הלכה (המקורות)

^אגמ' (ז:ו): מה שנשכר הוא מפסיד – והתניא: הנותן את עירובו בתוך עיבורה של עיר – לא עשה ולא כלום. נתנו חוץ לעיבורה של עיר, אפילו אמה אחת – משתכר אותה אמה, ומפסיד את כל העיר

א"ח: סימן – ת"ח

✓ וזהרמב"ם: פסק כהטור במקרה שכלו בסוף העיר כל העיר חשובה ד"א ומקבל התוספת חוץ לעיר.
אבל אם כלו באמצע העיר, אף תוך העיר אין לו רק ד"א ולא יותר. כ"פ שו"ע (א2).

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"לפיכך"

א.

משנ"ב (ז): כיון שעיקר שביתתו במקום העירוב, אם רוצה לחזור לעירו אינו רשאי להלך רק עד מקום שכלה מדת אלפים ממקום העירוב. וכ' א"ר – ואפילו אם עדיין לא יצא מביתו שלן שם מ"מ אם לפי המדה יש מהעירוב עד ביתו אלפים אסור לו להלך מביתו לצד האחר אף בתוך העיר אפילו אמה אחת. ואף אם נמלך משביתתו לא מהני.

ג. "שנמצא שמדתו כלתה חוץ לעיר"

ואם כלתה בדיוק בסוף העיר

א"ר כ' – ה"ה אם כלתה מדת האלף בסוף העיר בשוה ג"כ כל העיר נחשב כד"א.

ומלבושי יו"ט כ' – דווקא שכלה מידתו חוץ לעיר ממש, כיון שא"א לצמצם החמירו הפוסקים שיהיה כלה המדה חוץ לעיר דווקא.

כ' ח"א: ובשעת הצורך יש להקל אף בכלתה מדתו בשוה עם העיר.

ד. "בריוק אלפים אמה מביתו"

מ"א: ואם הניח העירוב רחוק מהעיר 2000 אמה, אף דלמקום עירובו הוא רשאי לילך מביתו, אבל לחזור לביתו

כלתה מידתו בחצי העיר

העיר	מקום העירוב
●	●
1000 אמה	1000 אמה

כאן – שכלתה מדתו בסוף העיר (הוי כל העיר כד"א).

כלתה מידתו בסוף העיר

העיר	מקום העירוב
●	●
עוד 1000	1000 אמה
1000 אמה	

דאמר רבי אידי אמר רבי יהושע בן לוי: (במי ששבת מחוץ לעיר מבלי לדעת שהוא נמצא בתחום אלפיים אמות מהעיר, לא יכנס לעיר אלא עד אלפיים אמה מהמקום ששבת בו). היה מודד ובא, וכלתה מדתו בחצי העיר – אין לו אלא חצי העיר. כלתה מדתו בסוף העיר – נעשית לו העיר כולה כארבע אמות, ומשלימין לו את השאר בהמשך מחוץ לעיר. כ"פ הרי"ף, הרא"ש, סמ"ג וסמ"ק.

אין לו אלא חצי העיר

✓ הטור מפרש: כשחזור ממקום שהניח

עירובו לצד העיר ומודד 2000 אמה: אם כלו ה 2000 אמה בסוף העיר (פ' העיר מובלעת בתוך ה 2000 אמה), כגון שנתן עירובו לסוף 1000 אמה והעיר 1000 אמה אז חשובה כל העיר כד"א, ויש לו חוץ לעיר עוד 1000 אמה פחות ד"א.

ואם כלו באמצע העיר: לעניין להלך כולה חשובה כד"א. לעניין להשלים עליה מחוץ לעיר אינה חשובה ד"א. כ"פ הרמ"א (א3).

אינו רשאי אלא עד קצה העיר ולא יותר.

סעיף א³: כמה הולך חוץ לעיר

סעיף א חלק 3: א"הגה: ויש אומרים דאפילו כלתה מדתו באמנע העיר, מהלך בכל

העיר כולה אצל לא חוצה לה, ויש להקל. [טור, הגהות מיימוני בשם סמ"ק ורש"י].

^בואם כלתה מדתו בסוף העיר, ואף על גב דעדיין עיבור לפני העיר, כל העיר כד"א, ללא אמרין עיבור של העיר כעיר להחמיר [המגיד].

^גכל מקום שהניח עירוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח, אסור לו לילך לכפון ולדרום רק נגד רוח מקום שקנה בו שביטה. ואם אינו (מקום העירוב) רק ארבע אמות, כגון שאין העירוב בראשית היחיד, אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק ברוח ארבע אמותיו עם זוויתיהן, כללעיל סימן קכ"ח סעיף ב'.

^דומ"מ אם כלתה המדה סוף העיר, וכולה כארבע אמותיו, מותר לילך כל רחצה ויש לו אלפים חוץ לעיר לכפון ולדרום אף על פי שאין לו רוח כל כך נגד המקום שקנה בו עירוב [הר"ר יהונתן].

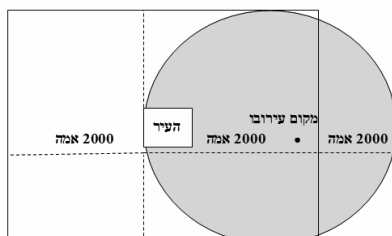
❖ שורשי הלכה (המקורות)

ר' יהונתן: אף שאנו אומרים שאין העיר כלל מן החשבון כשעירב לסוף אלף אמה לרוח מזרח, אבל אין לו לצאת חוץ לשער העיר לצד צפון ולצד דרום כלל, שהרי דרומה וצפונה למקום שנתן בו עירובו הוא נמשך (שמשם הוא נמדד 2000 אמה) ואין לו לילך לצפון העיר ולדרומו כלל וכו'.

וביאר הדרישה (א): מותר לילך חוץ לעיר עד מקום שיגיע תחום צפון ודרום של מקום שביתתו, ומ"ש ואין לילך לצד צפון ודרום של עיר כלל ר"ל שלא תאמר שילך חוץ לעיר אלפים כמו שהולכין אנשי העיר ונאמר כשם שנחשבה לו העיר כד"א גם לענין זה

תחשב לו כד"א לילך חוצה לה אלפים ברוח לכל צד, וקמ"ל דלא, אלא כיון שהעיר היא רחבה מד"א אין נותנין לו אלפים חוץ לעיר כמו שנותנין לאנשי העיר, מאחר שעירובו חוץ לעיר ולא ילך אלא עד מקום שיגיע תחומה של מקום עירובו ואין לו להוסיף בשביל העיר כלום.

תחום שמותר ללכת הוא רק בעיגול ולא בריבוע

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

א. "מהלך בכל העיר"

משנ"ב (יא): זו שיטת הטור החולקת על הרמב"ם (עיין לעיל שורשי הלכה), דס"ל שאף שהסתיים מדתו בתוך העיר יכול להלך בכל העיר שנחשבת לד"א, וכ"ש לחזור לביתו. אבל לענין מדת התחום גם לדעה זו חשבינן העיר במדת אלפים כיון שכלתה מדתו בחצי העיר ולכן אסור להלך חוצה לה כלום.

וכל זה בעיר שלן בה, אבל אם לן במקום שביתתו וכלה מדת אלפים שלו באמצע העיר אין לו להלך אלא עד מקום שכלה מדתו לכו"ע.

"ויש להקל"

כ"כ הב"ח ועוד פוסקים להקל, להאפוקי א"ר שפסק להחמיר כיון שכ"ד רו"פ.

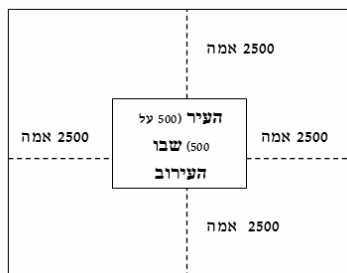
ב. "דלע"ג דעדיין עיבור לפני העיר"

משנ"ב (יג): פ' אם כלתה מידתו בתוך עיבור העיר, אף דקי"ל עיבור העיר כהעיר, והו"א להחמיר דנימא דהוי ככלה מדתו באמצע העיר, ואין חוץ לתחום כלל, קמ"ל דל"א אמרינן עיבור של העיר כעיר אלא להקל על מדת התחומין ולא להחמיר.

עכ"פ לא חשבינן העיבור עם העיר כד"א, אמנם אם כלתה מדתו בסוף העיבור פשוט דנחשב הכל כד"א ומתחיל מדתו מסוף העיבור וחוצה.

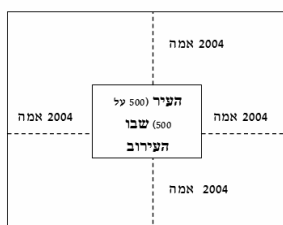
ג. "נגד מקום רוח המקום"

משנ"ב (טו): ר"ל אם היה בבית או בעיר נותנין לו אלפים לכל רוח נגד רוח המקום ההוא ואח"כ מוסיפין לו ג"כ זוויתיהן למלאות שיהיה כטבלא מרובעת.

"ואם אינו רק ארבע אמות"

כגון: שהניח עירובו חוץ לעיר שיש לו ד' על ד' אמות, מודים 2000 אמות מד"א, כלומר:

ד. "יש לו אלפיים אמה"

פירוש: כל שכלתה המידה בסוף העיר, בנוסף למה שמותר ללכת כל העיר שנחשב ד"א, מותר לצאת חוץ לעיר 2000 אמה נוספות לכל רוח, אף לצפון ולדרום.

מיהו המ"א – חולק על הרמ"א, לא כן משמע מר' יהונתן, אין לצאת חוץ לעיר לצפון ולדרום כלל. ורק אם העיר אינה רחבה כמדת רוחב תחומו, (שרוחב תחומו אחר מילוי הקרנות הוא ד' אלפים וד"א) אז יש לו גם מחוץ לעיר מצפון ודרום עד כנגד רוחב תחומו ולא יותר. אבל בעיר גדולה שרחבה יותר מרוחב תחומו אף שבעיר עצמה מותר לילך בכולה אף כשהיא גדולה כאנטוכיא מאחר שבארכה כלתה מדתה בחוץ לעיר אבל מחוץ לעיר

סעיף ד: הנותן עירובו חוץ לתחום

סעיף ד: נתן עירובו חוץ לתחום, אינו כלום (ויש לו תחום מציתו) [מיימוני והמגיד].

❖ שורשי הלכה (המקורות)

שם (ס): משנה – תנו חוץ לעיבורה של עיר, מה שנשכר הוא מפסיד. פרש"י: אבל נתנו חוץ ל 2000 אמה אינו עירוב ונשאר בתחום העיר. כ"כ הרמב"ם, כ"ד הרשב"א בחידושיו והטור. לאפוקי הרשב"א בספרו הארוך – דס"ל שלא יזוז ממקומו. כ' הב"י – והעיקר כהרשב"א בחידושיו.

❖ ענפי הלכה (האחרונים)

"אינו כלום"

לבוש: כיון שא"א לו להגיע שם בין השמשות שהוא זמן קניית עירוב מאחר שהוא חוץ לתחום ממקום שהוא עומד. כ"כ משנ"ב.

"תחום ציתו"

רש"י: דכשהוא עומד בביתו או בתחום ביתו אמרינן דמסתמא ניחא ליה לקנות שביתת ביתו כשאין עירובו עירוב. כ"כ משנ"ב.

עיונים

בעיות בעירוב של ימנו

הרבים אלא כרמלית כיון שאין בהם ששים ריבוא, וכרמלית ניתרת ע"י צורת הפתח. אומנם כיום יש הרבה בעיות בצורת העירוב שלנו, כדלקמן:
א. האם יש לנו ר"ה:
ישנה מחלוקת ראשונים ואחרונים גדולה

הנה המנהג כיום בכל ערי הארץ לתקן את הערים להתירם בטלטול מרשות הרבים לרשות היחיד ע"י עירוב צורת הפתח וסומכים על דעת הרבה מרבתינו ראשונים ואחרונים שאין לרחיבנות שלנו דין רשות